

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vliv daňového a dávkového systému na nabídku práce

Bc. Andrea Hajnová

Diplomová práce
2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea HAJNOVÁ**

Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika a management podniku**

Název tématu: **Vliv daňového a dávkového systému na nabídku práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Osnova:

- 1) Daňový a dávkový systém ČR
- 2) Metodika analýzy interakce daňového a dávkového systému
- 3) Indikátor METR (EP) pro osoby samostatně výdělečně činné
- 4) Analýza u typových domácností
- 5) Vyhodnocení analýzy

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Jahoda, R.: Interakce sociálního a daňového systému a pracovní pobídky, Praha: VÚPSV 2004.

Pavel, J.: Vliv interakce daňového systému a systému sociálních dávek na nabídkovou stranu trhu práce, Pardubice: Univerzita Pardubice 2003

Schneider, O., Jelínek, T.: Vliv sociálního a daňového systému na přerozdělování příjmů v České republice – dynamika na přelomu století, Praha: Institute of Economic Studies FSV UK 2004,

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Pavel, Ph.D.**
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání diplomové práce: **9. června 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **1. května 2009**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 10. července 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 04. 2009

Bc. Andrea Hajnová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala doc. Ing. Janu Pavlovi, Ph. D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracovávání této diplomové práce.

Anotace

Tato diplomová práce je zaměřena na analýzu interakce daňového a dávkového systému a jejich dopadů na nabídku práce v České republice mezi lety 2007 a 2008 pro osoby samostatně výdělečně činné. V teoretické části definuji základní pojmy dané problematiky, které souvisí s daňovým a sociálním systémem. V další části jsou podrobně popsány změny, které byly implementovány daňovou a sociální reformou. V analýze je aplikována metoda mezních efektivních daňových sazeb, jejichž výsledky jsou zpracovány v poslední části práce.

Klíčová slova: daň, daňový systém, systém sociálních dávek, daňová reforma, reforma sociálních dávek, mezní efektivní daňová sazba, past chudoby

Title

Influence of tax and benefit systems on supply side of labour market

Annotation

This thesis is focused on analysis of interaction of tax and benefit system and its fall-out on supply of labour market in the Czech Republic between years 2007 and 2008 for private entrepreneur. In the theoretical part I define the fundamental terms of these problems, which relate to tax and benefit systems. In the next part changes implemented by tax and social reform are described in detail. Method of marginal effective tax rate, results of which are compiled in the last part of this work, is applied in the analysis.

Keywords: tax, system of tax, system of social taxes, reform of taxes, reform of system of social taxes, marginal effective tax rate, poverty trap

Obsah:

Úvod	8
1 Daňový a dávkový systém ČR.....	10
1.1 Daňový systém	10
1.1.1 Pojem daně a její charakteristiky	10
1.1.2 Prvky daně	11
1.1.3 Co je to daňový systém.....	12
1.1.4 Daňový systém České republiky	14
1.1.4.1 Přímé daně	14
1.1.4.2 Nepřímé daně.....	15
1.1.4.3 Ostatní daňové příjmy	15
1.2 Daň z příjmů fyzických osob.....	16
1.2.1 Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou	17
1.2.1.1 Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6)	17
1.2.1.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7).....	18
1.2.1.3 Příjmy z kapitálového majetku (§ 8)	21
1.2.1.4 Příjmy z pronájmu (§ 9)	21
1.2.1.5 Ostatní příjmy (§ 10)	21
1.2.2 Určení daňové povinnosti.....	22
1.2.2.1 Nestandardní odpočty	22
1.2.2.2 Sazba daně	23
1.2.2.3 Standardní slevy	24
1.3 Pojistné sociálního pojištění	25
1.3.1 Systém sociálního pojištění v České republice.....	25
1.3.2 Účast v systému	26
1.3.3 Sazby pojistného.....	26
1.3.4 Pojistné u osob samostatně výdělečně činných	28
1.4 Dávkový systém	31
1.4.1 Systém státní sociální podpory	31
1.4.1.1 Přídavek na dítě	31
1.4.1.2 Sociální příspěvek.....	32
1.4.1.3 Příspěvek na bydlení.....	33
1.4.1.4 Rodičovský příspěvek	33
1.4.1.5 Dávky péče o dítě	34
1.4.1.6 Porodné.....	35
1.4.1.7 Pohřebné	35
1.4.2 Systém pomoci v hmotné nouzi.....	36
1.4.2.1 Příspěvek na živobytí	36
1.4.2.2 Doplatek na bydlení.....	36
1.4.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc	37
1.4.3 Životní a existenční minimum.....	37
2 Reforma daňového a dávkového systému pro rok 2008.....	39
2.1 Reforma v daních z příjmu fyzických osob 2008.....	39
2.1.1 Sazba daně	39
2.1.2 Základ daně.....	39
2.1.3 Slevy na dani	40
2.1.4 Daňový bonus	41
2.1.5 Další změny	41
2.2 Reforma sociálního systému 2008.....	42

2.2.1	Přídavky na dítě před reformou	43
2.2.2	Sociální příplatek před reformou	43
2.2.3	Příspěvek na bydlení.....	43
2.2.4	Rodičovský příspěvek před reformou.....	44
2.2.5	Porodné před reformou	44
2.2.6	Pohřebné před reformou	44
3	Metodika analýzy interakce daňového a dávkového systému.....	45
3.1	Ukazatele daňového zatížení práce.....	45
3.1.1	Implicitní sazba daně z práce (implicit tax rate on labour - ITR_L).....	45
3.1.2	Průměrná sazba daně uvalované na pracovní příjmy (average tax rate on labour - ATR_L).....	46
3.1.3	Průměrná efektivní sazba daně z pracovních příjmů (average effective tax rate on labour - $AETR_L$)	46
3.1.4	Mezní efektivní daňová sazba zaměstnance (marginal effective tax rate for employed persons – $METR$ (EP))	47
3.2	Indikátor $METR$ (PE) pro osoby samostatně výdělečně činné	48
3.2.1	Odvození indikátoru $METR$ (PE) (marginal effective tax rate for private entrepreneur).....	48
4	Analýza u typových domácností.....	50
4.1	Hodnoty $METR$ (PE) pro rok 2008	52
4.2	Hodnoty ATR pro rok 2008	59
4.3	Srovnání hodnot $METR$ (PE) za rok 2008 a 2007	64
4.4	Srovnání hodnot ATR pro rok 2007 a 2008	70
	Závěr.....	75
	Seznam použité literatury	77
	Seznam tabulek.....	79
	Seznam grafů	80
	Seznam obrázků.....	81

Úvod

Cílem této diplomové práce je analýza dopadů daňového a dávkového systému na motivaci lidí hledat si práci a zvyšovat tak své pracovní úsilí jako osoba samostatně výdělečně činná. Studie porovnává situaci v roce 2007 a 2008, kde došlo k poměrně razantním změnám v důsledku sociální a daňové reformy. V analýze je použita metodika mezní efektivní daňové sazby pro osoby samostatně výdělečně činné METR(PE).

První kapitola se zabývá teoretickou částí. Nejprve jsou popsány základní pojmy, které souvisí s daněmi a daňovým systémem České republiky.

Daň můžeme definovat několika způsoby, nejlépe ji však můžeme klasifikovat podle vlastností, které musí daň vykazovat. Daň musí být povinná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Daň je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová platba. Daně jsou nástrojem hospodářské politiky státu, které plní fiskální, alokační, redistribuční, stimulační a stabilizační funkci. Daňové příjmy jsou nejvýznamnější složkou veřejného rozpočtu. V národním hospodářství je každý subjekt většinou podroben více než jedné daňové povinnosti. Daňový systém České republiky můžeme definovat jako souhrn všech daní, které se na území ČR vybírají a je tvořen dvěma základními skupinami: přímé a nepřímé daně.

Další část kapitoly se zabývá daní z příjmů fyzických osob, kde je hlavní část věnována příjmům z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

Osobní důchodové daně jsou nezbytnou součástí každého daňového systému. Na tuto daň jsou kladeny nejvyšší požadavky, protože by měla zohlednit sociální postavení poplatníků, a tím umožnit redistribuci vytvořeného důchodu od osob s vyššími příjmy k osobám s nižšími příjmy. Konstrukce této daně tak využívá osvobození od daně, odpočtů od základu daně, slev na dani atd., aby usměrňovala chování poplatníka v souladu se stanovenými prioritami společnosti.

Třetí část kapitoly charakterizuje pojistné sociálního pojištění.

Sociální pojištění je ucelený systém, který zahrnuje příjmovou stranu, kterou představuje pojistné na sociální pojištění a na druhé straně dávkový systém. Každá platba sociálního pojistného je provázána s určitým okruhem dávek, na které má nárok ten, kdo pojistné platí. Z ekonomického hlediska pohlížíme na sociální pojistné jako na daně, neboť ho je každý povinen platit.

Poslední část této kapitoly se zabývá problematikou dávkového systému. Jsou zde charakterizované jednotlivé dávky, které vyplácí stát sociálně slabším rodinám. Tuto problematiku upravují jednotlivé zákony - zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

Druhá kapitola diplomové práce se zabývá daňovou a sociální reformou 2008. Jsou zde shrnuty podklady pro analýzu interakce daňového a dávkového systému, která bude v závěrečné části práce shrnuta a budou zde interpretovány výsledky účinnosti implementovaných změn.

Třetí kapitola práce je věnována metodice analýzy interakce daňového a dávkového systému, kde je podrobně charakterizován hlavní indikátor pro vlastní analýzu - indikátor METR (PE) pro osoby samostatně výdělečně činné. Tento ukazatel udává o kolik se zvýší zaplacené daně a sníží sociální dávky, pokud se hrubý pracovní příjem zvýší o jednotku. Ukazatel je zaměřen na typové domácnosti, resp. jednotlivce a hodnotí, zda-li a v jaké míře se z finančního hlediska vyplatí osobě zvyšovat své pracovní úsilí, nebo zůstat na své současné pracovní pozici. Jednotlivec si zde pokládá otázku, o kolik se zvýší jeho čistý příjem, pokud bude více pracovat. Pokud se však zvýší jeho příjem, dojde také ke zvýšení odvodů daní a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění. Efektem zvýšení příjmů je také snížení sociálních dávek, které jsou odvozovány od velikosti příjmů. Důsledkem zvyšování daní a snižování sociálních dávek se tak projeví ve vysokém mezním efektivním zdanění. Pokud je nedostatečně sladěn systém sociálních dávek a daní může se hodnota mezních efektivních daňových sazeb dostat i přes 100 %. Tyto vysoké hodnoty mezní efektivní daňové sazby jedince odrazují od zvyšování pracovního úsilí.

Poslední kapitola diplomové práce se zabývá vlastní analýzou interakce daňového a dávkového systému, kde je aplikována již dříve zmíněná metodika. V první části kapitoly se zabývám hodnotami indikátoru METR(PE) pro typové domácnosti za rok 2008. V další části kapitoly porovnávám jednotlivé hodnoty indikátoru METR (PE) z roku 2008 s rokem 2007. Analýzu jsem doplnila o porovnání průměrných daňových sazeb ATR, které porovnávají celkové daňové zatížení na příjmu domácnosti.

Analýzu jsem prováděla samostatně za pomoci literatury uvedené v seznamu, jejíž výsledky jsem pak interpretovala pomocí grafů.

1 Daňový a dávkový systém ČR

1.1 Daňový systém

1.1.1 Pojem daň a její charakteristiky

Každý z nás se jistě už se slovem daň setkal, a tak si určitě dokáže představit, o co se jedná. Pokud bychom chtěli znát přesnou definici, můžeme nahlédnout do řady učebnic daňové teorie a politiky, které daň vymezují podle ekonomických vlastností jako povinnou, zákonem uloženou platbu, která plyne do veřejného rozpočtu. Jde o platbu neúčelovou, neekvivalentní, pravidelně se opakující a nenávratnou.

Povinnost platit daň v určité míře omezuje svobodu jednotlivce. Tato povinnost plyne z všeobecně závazné právní normy, tedy zákona. Daně jsou určeny na potřeby, které vznikají společnosti jako celku, a tak logicky plynou do státního rozpočtu. Další vlastností je její neúčelovost. Tím rozumíme, že při platbě daně přesně nevíme, na co bude její výnos použit. Neekvivalentnost daně znamená, že neexistuje žádný vztah mezi tím, jak se jednotlivec podílí na společných příjmech a jak se podílí na transferech z veřejných rozpočtů nebo spotřebě veřejně financovaných statků. Nenávratnost odlišuje daň od půjčky, kdy jsou finanční prostředky po určitém čase vráceny zpět.

Daně jsou nástrojem hospodářské politiky státu a mají více funkcí, než jen naplnit veřejné rozpočty. Mezi nejdůležitější funkce patří následující:

- fiskální,
- alokační,
- redistribuční,
- stimulační,
- stabilizační.

Fiskální funkcí rozumíme schopnost naplnit veřejný rozpočet. **Alokační funkce** pomáhá při odstranění situací, kdy trh sám o sobě není schopen zajistit efektivní alokaci zdrojů. Stát podporuje úspory na stáří prostřednictvím práva odpočtu zaplacených příspěvků na penzijní připojištění od základu daně z příjmů nebo naopak znevýhodňuje spotřebu nebo výrobu některých statků (např: spotřební daň z cigaret nebo alkoholických nápojů). **Redistribuční funkce** spočívá ve zmírnění rozdílů v důchodech jednotlivých

subjektů. Dochází zde k přesouvání finančních prostředků od bohatých k chudým. **Stimulační funkce** vychází z toho že, daně jsou vnímány jako újma, a tak jsou subjekty ochotny udělat vše pro toto, aby snížily svou daňovou povinnost. Stát proto poskytuje různé formy daňových úspor nebo je naopak vystavuje vyššímu zdanění. O **stabilizační funkci** hovoříme v souvislosti s opatřeními, které pomáhají zmírnění výkyvů ekonomického cyklu.

1.1.2 Prvky daně

Klíčovým prvkem v daňové technice je daňový subjekt. Daňový subjekt je podle zákona osoba, která je povinna strpět, odvádět nebo platit daň. Z hlediska daňové techniky dělíme daňové subjekty na poplatníky a plátce daně. Poplatník je daňový subjekt, jehož předmět (zejména příjem nebo majetek) je dani podroben. Plátce daně je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům pod svou majetkovou odpovědností.¹

Dalším prvkem daňové techniky je objekt daně (předmět zdanění), kterým rozumíme veličinu, ze které se daň vybírá. Předměty zdanění můžeme rozdělit do čtyř základních skupin:

- daně z hlavy,
- daně majetkové,
- daně ze spotřeby,
- daně důchodové.

Abychom mohli daň stanovit, musíme nejprve provést kvantifikaci předmětu zdanění. Předmět daně upravený podle zákonných pravidel a vyjádřený v měrných jednotkách nazýváme základ daně. Měřitelnými jednotkami rozumíme, fyzické jednotky (kus, t, hl apod.) nebo hodnotové vyjádření (v korunách).

Pro výpočet daně musíme předmět daně vymezit také časově. U daní, které se vybírají pravidelně, je nutné definovat zdaňovací období. Zdaňovací období je tedy pravidelný časový interval, za který nebo na který se základ daně stanoví a daň vybírá. Délka zdaňovacího období je různá: u důchodových a některých majetkových daní je jeden rok, u spotřebních daní je to měsíc nebo čtvrtletí.

¹ Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva

Základ daně si můžeme snížit o odpočty. Standardní odpočty snižují základ daně o předem stanovenou částku (zohlednění sociálního postavení poplatníka). Nestandardní odpočty snižují základ daně v prokazatelně vynaložené výši (dary). Nestandardní odpočty jsou limitovány buď absolutně (částkou) nebo relativně (procentem).

Na základ daně snížený o odpočty můžeme aplikovat sazbu daně, která nám stanoví velikost daně. Sazba daně může mít podobu jakéhokoliv výpočtového algoritmu. Sazby daně může rozdělit následně:

- a) dle druhu předmětu daně nebo poplatníka
 - jednotná
 - diferencovaná
- b) dle typu základu daně
 - pevná
 - relativní
 - lineární
 - progresivní

Posledním prvkem daňové techniky jsou slevy na dani. Slevy na dani umožňují snížit částku daně za stanovených podmínek.

1.1.3 Co je to daňový systém

Daňové příjmy jsou nejvýznamnější složkou veřejného rozpočtu. Každý subjekt je většinou podroben více než jedné daňové povinnosti. Celkovou daňovou povinností rozumíme souhrn všech plateb, které je subjekt povinen odvádět do veřejného rozpočtu. S celkovou daňovou povinností úzce souvisí i pojem daňová kvóta, která představuje podíl vybraných daní na hrubém domácím produktu. Tento ukazatel slouží k mezinárodnímu srovnávání.

Národní ekonomiky nepoužívají k naplnění veřejných rozpočtů jednu velkou daň, ale několik menších daní, které mají mezi sebou různé vazby, v této souvislosti hovoříme o daňovém systému nebo soustavě daní. Daňový systém je tedy souhrn všech daní, které se na daném území, zpravidla státním, vybírají.²

² Vančurová A., Láčková L., Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva

Každá daň má své kladné i záporné stránky a díky tomu, že jich je více, dochází k vyrušování negativních dopadů do ekonomiky a systém tak může plnit řadu funkcí. Můžeme zde vytýčit několik požadavků, které jsou kladeny na daně a dobrý daňový systém.

- daňová spravedlnost,
- právní perfektnost,
- daňová efektivnost,
- jednoduchost a srozumitelnost,
- správné ovlivňování chování ekonomických subjektů.

Část , kterou každý subjekt odvádí prostřednictvím daní do veřejného rozpočtu, by měla odpovídat jeho možnostem a zároveň užitku, který mu plyne ze spotřeby služeb poskytovaných státem. Na **daňovou spravedlnost** se můžeme nahlížet ze dvou úhlů. Princip platební schopnosti vyjadřuje pravidlo, že dva subjekty, které mají stejný příjem, by měly také platit stejně velkou daň, a také ten, kdo má větší příjem, by měl platit také větší daň. Druhý úhel pohledu, princip prospěchu, vyžaduje, aby daně platil ten, kdo má užitek z veřejných služeb.

Daňová efektivnost požaduje, aby se minimalizoval rozdíl mezi ztrátou užitku daňových subjektů a příjmem veřejných rozpočtů, protože snížení užitku je zpravidla vyšší, než kolik představuje odvod daně do veřejného rozpočtu.

Aby každý mohl předvídat rozsah svých daňových povinností, měl by být daňový systém **jednoduchý a jednoznačný**. Daně by měly být pro subjekt co nejméně zatěžující a jejich vybírání by se mělo uskutečňovat s co nejnižšími náklady.

Důležitá je **právní perfektnost**, neboť jen tak bude daňový systém účinný a zajistí tak výběr daní, aby mohly plnit i své další funkce.

Daňová politika je složitý mechanismus, a tak určitá daňová opatření jednoho státu mohou nepříznivě ovlivnit jiný stát. Příkladem může být snížení daně v jednom státě, které bude lákat zahraniční investory, druhý stát se začne bránit tím, že zavede podobné opatření a jediným důsledkem bude snížení daňových výnosů v obou státech. Takto můžeme popsat škodlivou daňovou konkurenci. Státy proti tomuto jevu bojují a ve společných dohodách se snaží koordinovat daně. Jednou z mezinárodních organizací, které se věnují této problematice je Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), kam patří i Česká republika.

1.1.4 Daňový systém České republiky

Daňový systém České republiky můžeme definovat jako souhrn všech daní, které se na území ČR vybírají. Je tvořen řadou daní, které můžeme rozdělit do dvou základních skupin na:

- přímé,
- nepřímé.

Jednou z charakteristik daňového systému je popis daňového mixu, který nám říká, jakému typu daní daný stát dává přednost a jaký potlačuje. Jednotlivé druhy daní se měří pomocí podílu výnosu jednoho typu daně na celkovém daňovém výnosu.

1.1.4.1 Přímé daně

Přímé daně se počítají z předmětu daně poplatníka, který je většinou povinen daň sám odvést. Nejvýznamnější položkou přímých daní jsou daně z příjmů (důchodové daně). Přehled přímých daní v daňovém systému České republiky je následující:

- daně z příjmů
 - daň z příjmů fyzických osob
 - daň z příjmů právnických osob
- daně majetkové
 - daň z nemovitostí
 - daň z pozemků
 - daň ze staveb
 - daň silniční
 - daně převodové
 - daň dědická
 - daň darovací
 - daň z převodu nemovitostí

1.1.4.2 Nepřímé daně

Nepřímé daně většinou vybírá a odvádí jiná osoba než poplatník a často ani není známa osoba, která daňové břemeno nese. Patří sem daně, jejichž objektem je spotřeba. Rozdělujeme je na všeobecné a selektivní. Přehled nepřímých daní v daňovém systému České republiky je následující:

- všeobecné
 - daň z přidané hodnoty
- selektivní
 - daně energetické
 - daň ze zemního plynu
 - daň z pevných paliv
 - daň z elektřiny
 - daně spotřební
 - daň z minerálních olejů
 - daň z tabákových výrobků
 - daň z alkoholu
 - daň z piva
 - daň z vína a meziproductů
 - daň z lihu

1.1.4.3 Ostatní daňové příjmy

Tyto příjmy nemůžeme přiřadit k přímým nebo nepřímým daním, ale patří sem i nejvydatnější typ daní v České republice. Speciálním případem mezi daněmi je pojistné na sociální pojištění, jehož výnos plyne do veřejného rozpočtu. Jedná se zde o pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění je také složkou veřejného příjmu, i když plyne zdravotním pojišťovněm.

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění odvádějí za zaměstnance jejich zaměstnavatelé, jedna třetina je strhávána z hrubé mzdy zaměstnance a zbývající část platí zaměstnavatel. Toto pojistné platí i osoby samostatně výdělečně činné. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je obsaženo v jedné platbě, které

je odváděno na nemocenské pojištění, pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Toto pojistné odvádí za zaměstnance opět zaměstnavatel. Osoby samostatně výdělečně činné platí povinně pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Nemocenské pojištění platí dobrovolně.

1.2 Daň z příjmů fyzických osob

Poplatníci

Poplatníci daně z příjmů fyzických osob jsou všechny fyzické osoby, které můžeme rozdělit do dvou skupin, na daňové rezidenty a nerezidenty. Daňový rezident je fyzická osoba, která má na území České republiky bydliště, ale také osoba, která tu bydliště nemá, ale na území ČR pobývá v průběhu kalendářního roku alespoň 183 dní. Touto podmínkou má neomezenou daňovou povinnost a podléhá dani z příjmů fyzických osob svými celosvětovými příjmy. Daňový nerezident má omezenou daňovou povinnost a dani podléhají jen příjmy ze zdrojů na území České republiky.

Příjmy osvobozené od daně

Některé příjmy sice jsou předmětem daně, ale od daně jsou osvobozeny. Mezi základní druhy příjmů osvobozených od daně z příjmů z fyzických osob patří:

- sociální příjmy, transfery,
- náhrady škody, pojistná plnění,
- některé příjmy z prodeje majetku,
- příjmy související se státní politikou bydlení,
- některé výhry.

Předmět daně

Dani z příjmů fyzických osob podléhají veškeré příjmy s výjimkou příjmů, které za předmět daně nejsou považovány. Mezi příjmy, které jsou vyňaty z předmětu daně patří:

- příjmy z dědictví,
- příjmy získané darováním s výjimkou darů v souvislosti se závislou činností a funkčními požitky nebo s podnikáním a jinou samostatnou výdělečnou činností,
- přijaté úvěry a půjčky.

1.2.1 Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6)
- b) příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7)
- c) příjmy z kapitálového majetku (§ 8)
- d) příjmy z pronájmu (§ 9)
- e) ostatní příjmy (§ 10)

1.2.1.1 Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6)

- a) příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce. Těmito příjmy se rozumějí i příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku,
- b) příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komandistů komanditních společností, a to i když nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce a příjmy za práci likvidátorů,
- c) odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob,
- d) příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem závislé činnosti podle písmen a) až c) nebo funkce bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává závislou činnost nebo funkci, nebo od plátce, u kterého poplatník závislou činnost nebo funkci nevykonává.³

Mezi příjmy vyňaté patří náhrady cestovních výdajů do výše zákonných limitů či maximálních hranic jejich rozpětí, poskytnuté pracovní a ochranné pomůcky, pracovní oděvy atd.

Mezi osvobozené příjmy patří především nepeněžitá plnění od zaměstnavatele – poskytování nealkoholických nápojů na pracovišti nebo závodního stravování, můžeme se setkat s částečným osvobozením u rekreace a zájezdů a to prvních 20 000 Kč za zdaňovací období. Osvobozeny jsou také penzijní připojištění a soukromé životní pojištění zaměstnance a to do výše 12 000 Kč u každého z nich za zdaňovací období.

³ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, 2008

Za příjmy ze závislé činnosti se považují i naturální příjmy a požitky například ve formě poskytnutí podnikového bytu či motorového vozidla.

1.2.1.2 Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7)

Předmět daně

(1) Příjmy z podnikání jsou

- a) příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) příjmy ze živnosti,
- c) příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

(2) Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti, pokud nepatří do příjmů uvedených v § 6, jsou:

- a) příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem,
- b) příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů,
- c) příjmy znalce, tlumočnicka, zprostředkovatele kolektivních sporů, zprostředkovatele kolektivních a hromadných smluv podle autorského zákona, rozhodce za činnost podle zvláštních právních předpisů,
- d) příjmy z činnosti správce konkurzní podstaty, včetně příjmů z činnosti předběžného správce, zvláštního správce, zástupce správce a vyrovnacího správce, které nejsou živností ani podnikáním podle zvláštního právního předpisu.⁴

Základ daně

Základem daně jsou příjmy uvedené v předešlých odstavcích kromě příjmů autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu nebo televize, jejichž výše nepřesáhne

⁴ Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, 2008

v kalendářním měsíci 7000 Kč. Tyto příjmy se snižují o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení.

Základem daně společníka veřejné obchodní společnosti je část základu daně podle poměru, jako je rozdělován zisk podle společenské smlouvy, jinak rovným dílem. Pokud společnost vykazuje ztrátu, rozděluje se tato ztráta stejně jako základ daně.

K základu daně u komplementáře komanditní společnosti se přičítá ta část základu daně nebo odečítá daňová ztráta ve stejném poměru, jakým je rozdělován zisk nebo ztráta komanditní společnosti.

Daňová evidence

Daňovou evidencí poplatník zajišťuje záznamy o příjmech a výdajích v rámci podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. K daňové evidenci patří také evidence hmotného a nehmotného majetku, pohledávek a závazků, mohou sem patřit také tvořené rezervy na opravu hmotného majetku. K podnikání většinou fyzické osoby využívají svůj majetek. Je zde důležité, aby byl oddělen majetek, který využívá pro podnikání a ten, který používá sám pro sebe. Pro fyzické osoby byl zákonem o dani z příjmů zaveden specifický pojem – obchodní majetek, který představuje úhrn majetku, který je ve vlastnictví poplatníka a o kterém se účtuje nebo účtovalo anebo byl uveden v daňové evidenci.

Uplatnění nákladů

Poplatník si může snížit své zdanitelné příjmy o výdaje související s majetkem, který je zahrnut do obchodního majetku. Jedná se například o odpisy hmotného majetku, pojistné. A naopak příjmy, které mu plynou například z prodeje nebo pronájmu majetku, považujeme za příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.

Pokud poplatník neuplatní výdaje, které prokazatelně vynaložil na dosažení, zajištění a udržení příjmů, může si uplatnit paušální výdaje, které jsou určeny procentem z příjmů, a to ve výši:

- a) 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- b) 60 % z příjmů ze živností řemeslných,
- c) 50 % z příjmů ze živností, kromě živností řemeslných,
- d) 40 % pro příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti.

Paušální daň

I když se poplatník rozhodne uplatňovat prokázané nebo paušální výdaje, vždy je s tím v průběhu zdaňovacího období spojena určitá nejistota, jak velkou daň bude muset poplatník uhradit. Zákon o dani z příjmů dovoluje možnost stanovení paušální daně. Tuto možnost však mají pouze ti poplatníci, kteří splňují určité podmínky. Mezi ty nejdůležitější patří:

- poplatník má pouze příjmy z podnikání (kromě podílu na základu daně veřejné obchodní nebo komanditní společnosti), může mít jen příjmy, které jsou samostatnými základy daně a příjmy osvobozené od daně,
- nemá zaměstnance nebo spolupracující osoby,
- jeho hrubé příjmy z podnikání za tři předcházející období nepřesáhly 5 000 000 Kč

Pokud poplatník splňuje uvedené podmínky, může svůj místně příslušný finanční úřad požádat o stanovení daně paušální částkou, a to do konce ledna zdaňovacího období. Daň stanovuje správce daně individuálně na základě předpokládané výše daně za zdaňovací období. Pokud má poplatník v průběhu zdaňovacího období další příjmy, které by se zahrnovaly do základu daně, vyšší než 6 000 Kč, musí podat daňové přiznání. Do základu daně zahrne příjmy z podnikání a k nim výdaje, které byly stanoveny při sjednání daně, další dílčí základy daně pak tvoří podle skutečnosti.

Spolupracující osoby

Příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (kromě podílů na základu daně veřejné obchodní a komanditní společnosti) a výdaje, které s nimi souvisí, lze rozdělit na manželku (manžela) nebo na jiného člena domácnosti, a to v případě, kdy jsou příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti dosaženy za jejich spolupráce. Zákon stanovuje limity, v jaké výši lze příjmy a výdaje na spolupracující osoby rozdělit.

Sdružení

Příjmy a výdaje, dosažené ve sdružení bez právní subjektivity, lze rozdělit mezi jednotlivé členy sdružení podle podílů stanovených smlouvou nebo rovným dílem.

1.2.1.3 Příjmy z kapitálového majetku (§ 8)

Většina kapitálových příjmů ze zdrojů na území České republiky tvoří samostatné základy daně a zdaňují se srážkovou daní u zdroje.

Mezi kapitálové příjmy patří:

- podíly na zisku (dividendy) kapitálových společností (s.r.o., a.s.) a družstev,
- podíly na zisku tichého společníka,
- úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách,
- výnosy z vkladových listů,
- úroky a jiné výnosy s poskytnutých úvěrů a půjček, úroky z prodlení,
- úroky a jiné výnosy z držby směnec.

1.2.1.4 Příjmy z pronájmu (§ 9)

Mezi příjmy z pronájmu patří:

- příjmy z pronájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí,
- příjmy z pronájmu movitých věcí, kromě příležitostného pronájmu.

Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Poplatník může uplatnit buď prokázané výdaje nebo výdaje paušálem, které jsou pro tyto účely stanoveny na 30 %. Typ výdajů, který si poplatník určí, musí uplatňovat na všechny příjmy v tomto dílčím základě. Do dílčího základu daně zahrnujeme i nepeněžní příjmy, které mohou mít formu například opravy pronajaté nemovitosti.

1.2.1.5 Ostatní příjmy (§ 10)

Mezi ostatní příjmy patří všechny příjmy, při kterých dochází k navyšování majetku a nebyly zahrnuty v paragrafech 6 – 9. Příjmy lze snižovat o výdaje, které byly nutné na jejich dosažení. Za ostatní příjmy považujeme i příležitostné příjmy, za které můžeme považovat:

- příjmy z pronájmu movitého majetku (příležitostný pronájem),
- příjmy z činnosti, která je nahodilá a není považována za podnikání,

- příjmy ze zemědělské činnosti, v případě, že se nejedná o podnikatele.

Pokud tyto příležitostné příjmy nepřesáhnou za zdaňovací období částku 20 000 Kč, pak jsou osvobozeny od daně z příjmů.

1.2.2 Určení daňové povinnosti

Daň z příjmů fyzických osob určíme podle následujícího schématu:

- základ daně
- nestandardní odpočty
- = základ daně po snížení (zaokrouhlit na stovky dolů)
- * sazba daně
- = základní částka daně
- standardní slevy
- = daň po slevách

1.2.2.1 Nestandardní odpočty

Základ daně můžeme snížit o řadu odpočtů, v souvislosti se zákonem hovoříme o nezdanitelných částkách a odčitatelných položkách. Každý odpočet snižuje základ daně v prokázané výši, a to nezávisle na ostatních.

Mezi odpočty můžeme zařadit:

- úroky z úvěrů na bytové potřeby,
- dary na veřejně prospěšné účely,
- příspěvky na penzijní připojištění,
- pojistné na životní pojištění,
- úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání,
- zaplacené členské příspěvky člena odborové organizace,
- daňová ztráta,
- odpočet výdajů na výzkum a vývoj.

Dary jsou takovým odpočtem, který by měl podporovat iniciativu poplatníků v poskytování jak finančních tak nefinančních prostředků neziskovému sektoru. Zákon stanovuje minimální mez, která v součtu darů v průběhu zdaňovacího období musí činit

alespoň 1 000 Kč. Na druhé straně lze základ daně snížit při poskytnutí darů na veřejně prospěšné účely maximálně o 10 %.

Úroky z úvěrů na bytové potřeby jsou odpočtem, který se týká státní bytové politiky. Tyto úroky lze uplatňovat pouze tehdy, je-li úvěr poskytnut podle zákona o stavebním spoření nebo na hypoteční úvěr. Další atribut, který se musí splnit je, že úroky za dané zdaňovací období byly skutečně uhrazeny a úvěr byl skutečně použit na bytové potřeby. Bytovou potřebou se rozumí – výstavba nebo koupě stavby na bydlení, získání stavebního pozemku, nástavba, přístavba, stavební úprava, výdaje na opravu či rekonstrukci. Tento odpočet je limitován částkou 300 000 Kč za zdaňovací období, odpočet je limitní pro jednu domácnost, nikoli pro jednoho poplatníka.

Příspěvky na penzijní připojištění podporuje investice poplatníků do zabezpečení se ve stáří. Stát poskytuje přímé příspěvky ve výši 500 Kč, proto mohou být odpočtem pouze zaplacené příspěvky převyšující 6 000 Kč. Maximálně si může uplatnit odpočet ve výši 12 000 Kč. Příspěvky musí být zaplacený a zaúčtovány v příslušném zdaňovacím období. Podobný charakter odpočtů má i pojistné na životní pojištění.

Odpočtem mohou být i zaplacené členské příspěvky odborové organizaci, kde je poplatník členem. Limit je zde určen na 1,5 % z příjmů nebo 3000 Kč. Pro odpočty ve formě výdajů na zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání je stanoveno maximum ve výši 10 000 Kč. Je uplatněný jen tehdy, když tyto výdaje poplatníkovi neuhradil zaměstnavatel nebo je v rámci příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti nezahrnul do výdajů.

Daňová ztráta nám snižuje souhrn dílčích základů daně kromě dílčího základu daně z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků. Daňovou ztrátu si poplatník může uplatnit v nejvýše pěti následující zdaňovacích obdobích, buď najednou nebo v libovolných částkách. Podmínkou odpočtu na projekty výzkumu a vývoje jsou daňově uznatelné výdaje a projekty nesmí být podporovány z veřejných zdrojů.

1.2.2.2 Sazba daně

Sazba daně z příjmů fyzických osob je od roku 2008 lineární, a to ve výši 15 % ze základu daně. V minulých letech resp. 1993 až 2007 byla sazba daně klouzavě progresivní. V roce 2009 by mělo dojít k další změně, a to snížení na 12,5 %.

1.2.2.3 Standardní slevy

Slevy na dani můžeme rozdělit na:

- sociální (absolutní)
 - na poplatníka
 - základní
 - na invaliditu poplatníka
 - částečná invalidita
 - plná invalidita
 - držitel průkazky ZTP/P
 - pro studenta
 - na vyživovanou osobu
 - na manžela (ku)
 - na nezaopatřené dítě
- na zaměstnance se zdravotním postižením

Uplatnění sociálních slev je dáno zákonem, splněním určitých podmínek a prokázání stanovených skutečností předepsaným způsobem. Základní slevu si může uplatnit každý poplatník, uplatňuje se v celé roční výši. Systém zohledňuje i invaliditu poplatníka, a to těm, kteří pobírají plný nebo částečný invalidní důchod. Poplatník si může uplatnit slevu na dani na vyživovanou osobu. Sleva na manžela (ku) se uplatňuje, pokud příjem druhého nepřesahuje částku 68 000 Kč. Do této částky se zahrnují zdanitelné příjmy, příjmy tvořící samostatný základ daně, některé osvobozené příjmy a sociální dávky (starobní invalidní důchod, peněžité pomoci v mateřství a nemocenské). Slevu na vyživované dítě si uplatňuje pouze jeden z poplatníků, který s dítětem žije v domácnosti. Za dítě se považuje každé nezletilé dítě a dítě do 26 let, které studuje nebo nemůže studovat, vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc či dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav.

Sleva na zaměstnance se zdravotním postižením podporuje zaměstnavatele, kteří tyto osoby zaměstnávají. Sleva je dána podle míry zdravotního postižení. Za každého takto postiženého pracovníka činí sleva 18 000 Kč, na pracovníka s těžším zdravotním postižením 60 000 Kč. Právnícké osoby, které zaměstnávají více než polovinu těchto pracovníků a je jich více jak 25, si mohou snížit vypočtenou daň o polovinu.

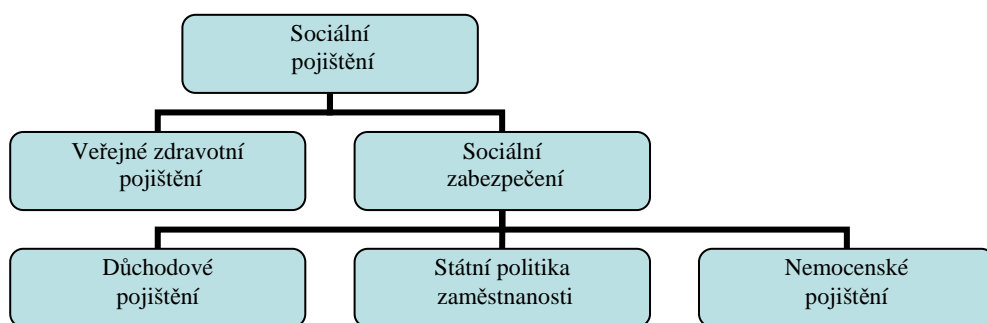
1.3 Pojistné sociálního pojištění

1.3.1 Systém sociálního pojištění v České republice

Sociální pojištění je ucelený systém, který zahrnuje příjmovou stranu, kterou představuje pojistné na sociální pojištění, a na druhé straně dávkový systém. Každá platba sociálního pojistného je provázaná s určitým okruhem dávek, na které má nárok ten, kdo je platí. Z ekonomického hlediska pohlížíme na sociální pojistné jako na daně, neboť ho je každý povinen platit.

V České republice se sociální pojištění skládá z několika subsystémů. První z nich je veřejné zdravotní pojištění, ze kterého se financuje nutná zdravotní péče. Dalším subsystémem je nemocenské pojištění, ze kterého se hradí chybějící příjmy osobám, které jsou pro nemoc nebo úraz neschopny pracovat. Důchodové pojištění je třetí subsystém, který pomáhá při dlouhodobé nebo trvalé neschopnosti pracovat, a to zejména ve stáří a invalidním jedincům. Posledním subsystémem je státní politika zaměstnanosti.

Schéma 1 Části systému sociálního pojištění v ČR

Zdroj: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008

S příjmy, které plynou z pojistného souvisejí také výdaje, a to v rámci jednotlivých subsystémů sociálního pojištění.

Veřejné zdravotní pojištění

- plnění poskytovatelů zdravotní péče pojištěncům

Nemocenské pojištění

- nemocenská
- podpora při ošetřování člena rodiny
- peněžité pomoci v mateřství

Důchodové pojištění

- starobní důchody
- invalidní důchody
- pozůstalostní důchody – vdovský, vdovecký, sirotčí

Státní politika zaměstnanosti

- peněžité podpora v nezaměstnanosti
- aktivní politika zaměstnanosti (podpora tvorby nových pracovních míst)

1.3.2 Účast v systému

Účastníci jednotlivých subsystémů jsou ti, kteří platí pojistné a mají z něho také nárok na plnění.

Základním kritériem účasti na systému veřejného zdravotního pojištění je trvalý pobyt osoby na území České republiky. U sociálního zabezpečení jsou za účastníky považováni zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné.

V subsystému veřejného zdravotního pojištění je okruh účastníků (pojištěnců) daleko širší, než je okruh jeho plátců, protože za některé skupiny obyvatel přebírá povinnost platit pojistné stát. Mezi ty, kteří mají povinnost platit toto pojistné, patří zaměstnanci, kteří tvoří nejširší skupinu. Do této skupiny se zahrnují i zaměstnavatelé, kteří jsou povinni odvádět pojistné za své zaměstnance. Další skupina, která se podílí na veřejném zdravotním pojištění, je skupina osob samostatně výdělečně činných. Předposlední skupinu tvoří státní pojištěnci, kteří nemají příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatně výdělečné činnosti. Posledními plátcí pojistného jsou osoby, které nepatří ani do jedné z výše uvedených skupin a označují se jako osoby bez zdanitelných příjmů.

1.3.3 Sazby pojistného

Sazby pojistného jsou různé podle typů účastníků a jednotlivých částí systému. U veřejného zdravotního pojištění je dána jednotná sazba a naopak u sociálního zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti jsou sazby stanoveny podle typů poplatníků v různé výši. U zaměstnanců se pojistné rozděluje v poměru jedna třetina a dvě třetiny, kde

zaměstnanci je ze mzdy srážena jedna třetina pojistného a zaměstnavatel hradí zbytek. Jednotlivé výše sazeb pojistného podle účastníků můžeme ilustrovat v následující tabulce.

Tabulka 1 sazby pojistného sociálního pojištění

osoba/sazba pojistného	veřejné zdravotní pojištění	nemocenské pojištění	důchodové pojištění	státní politika zaměstnanosti
zaměstnanec	4,5%	1,1%	6,5%	0,4%
zaměstnavatel	9%	3,3%	21,5%	1,2%
OSVČ	13,5%	4,4%	28%	1,6%
osoba bez zdanitelných příjmů		-	-	-
státní pojištěnec		-	-	-

Zdroj: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008

K výpočtu pojistného potřebujeme znát nejen sazby, ale také rozhodné (zdaňovací) období, za které se pojistné stanovuje a odvádí. Za rozhodné období se většinou považuje kalendářní měsíc. U osob samostatně výdělečně činných nelze uplatnit měsíční rozhodné období, protože své příjmy a výdaje zjišťují až kalendářní rok. V některých případech pak osoby samostatně výdělečně činné odvádějí zálohy na pojistné, není to však pravidlem. Pojistné pak můžeme vypočítat podle následujícího vzorce:

$$poj_{RO} = \frac{S}{100} * VZ_{RO} ,$$

kde Poj = pojistné, VZ = vyměřovací základ za příslušné rozhodné období, RO = rozhodné období, S = sazba příslušného pojistného.⁵

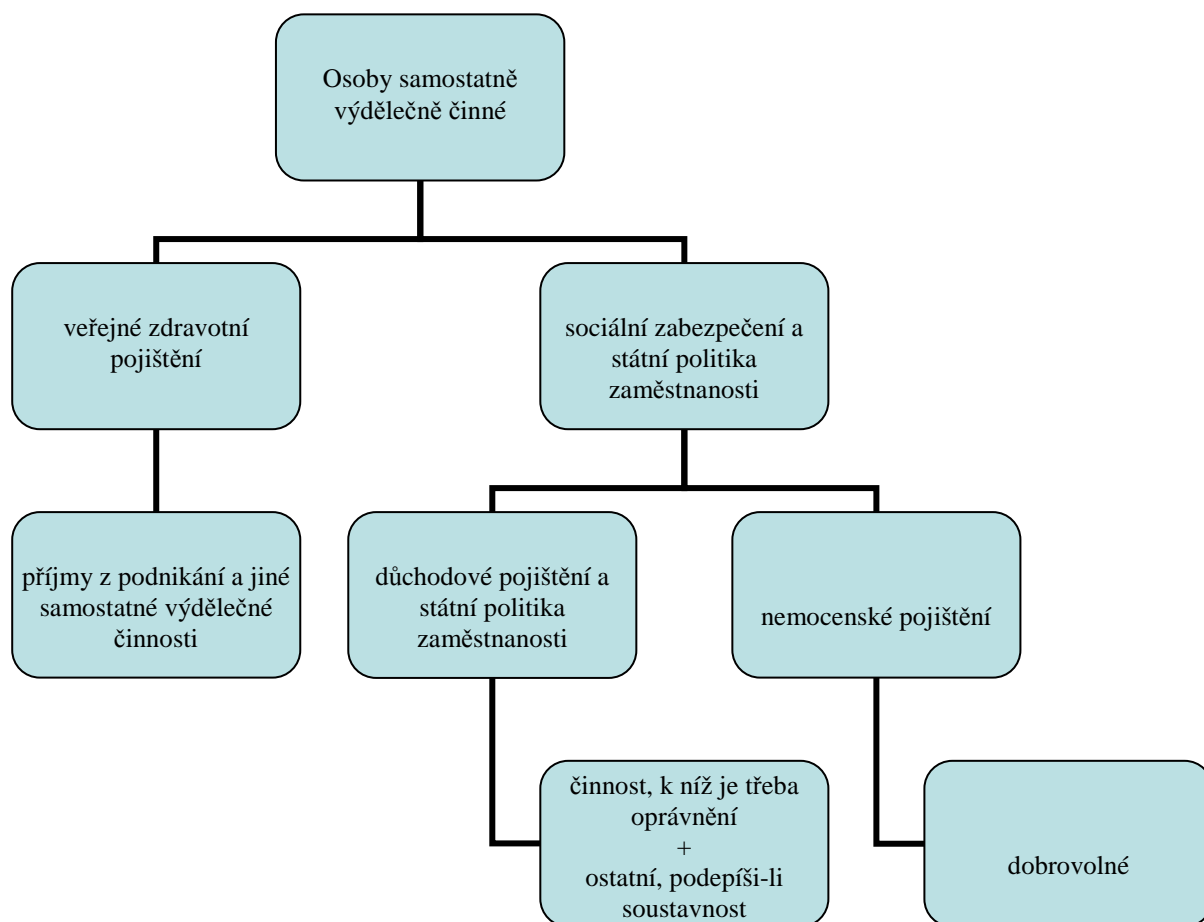
Vyměřovací základ i vypočítané pojistné se zaokrouhlují na celé koruny nahoru. V rámci pojistného se vyměřovací základ může pohybovat mezi určitými mezemi. Hovoříme zde o minimálním a maximálním vyměřovacím základu. Minimální vyměřovací základ je nastaven jako nejnižší hranice, ze které musí každý odvést pojištění. Maximální vyměřovací základ je stanoven horní hranicí při jejíž překročení se už více neplatí.

⁵ Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva

1.3.4 Pojistné u osob samostatně výdělečně činných

Účast osob samostatně výdělečně činných na systémech veřejného zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení není totožná. Na následujícím schématu je znázorněno, jak se osoby samostatně výdělečně činné podílejí na jednotlivých subsystémech.

Schéma 2 Účast OSVČ na sociálním pojištění

Zdroj: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008

Veřejné zdravotní pojištění platí každá osoba, která má příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. U sociálního zabezpečení se toto vymezení poněkud zužuje. Jelikož účast osob samostatně výdělečně činných je různá na jednotlivých částech systému sociálního pojištění, musíme zde rozlišovat příjmy z činností, jejichž provozování je podmíněno zákonným oprávněním a činnostmi, které se mohou provozovat bez něj.

Mezi osoby, které potřebují ke své činnosti oprávnění, řadíme:

- osoby provozující živnostenské podnikání , podnikání v zemědělství,
- společníky veřejné obchodní společnosti a komplementáře,
- nezávislé povolání a jiné podnikání – tlumočníci, autorizovaní inženýři, auditoři, atd.

Osoby, které nepotřebují ke své činnosti oprávnění, se považují za osoby samostatně výdělečně činné pokud prohlásí, že tuto činnost provozují soustavně. Jedná se například o profesionální sportovce nebo činnosti provozované na základě autorského zákona, převodu a využití průmyslových práv. Výše uvedené osoby se v rámci sociálního pojištění považují za osoby samostatně výdělečně činné.

Pokud osoba samostatně výdělečně činná považuje svoji činnost za hlavní, pak je povinna účastnit se důchodového pojištění, i když dosáhla minimálního zisku nebo i ztráty. Platí-li osoba samostatně výdělečně činná důchodové pojištění musí odvádět i příspěvek na statní politiku zaměstnanosti. Nemocenské pojištění je dobrovolné.

Vyměřovací základ

Vyměřovací základ pro osoby samostatně výdělečně činné činí 50 % z částky vypočítané z příjmů ze samostatné výdělečné činnosti, které jsou sníženy o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Vzorec pro výpočet vyměřovacího základu můžeme zjednodušeně zapsat jako:

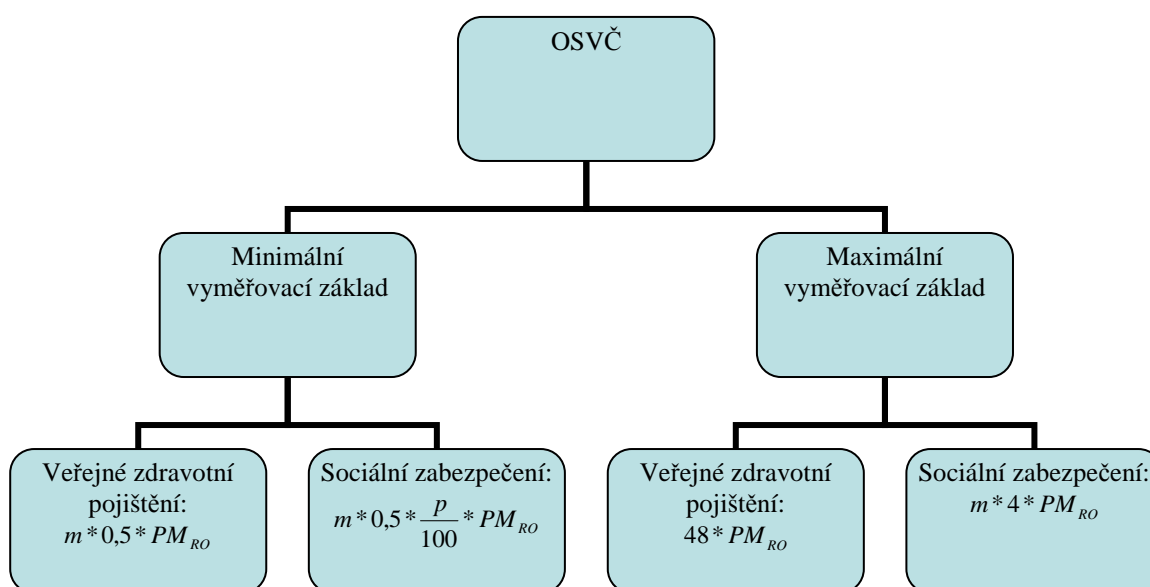
$$VZ_{RO} = \frac{P_{RO}}{100} (P_{RO} - V_{RO}),$$

kde VZ_{RO} = vyměřovací základ pro příslušné rozhodné období, p_{RO} = parametr (procentní sazba) stanovené pro příslušné rozhodné období, P_{RO} = příjmy ze samostatné výdělečné činnosti, V_{RO} = výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů ze samostatné výdělečné činnosti.

Vyměřovací základ platí jak pro veřejné zdravotní pojištění, tak i pro sociální zabezpečení. Pro osoby samostatně výdělečně činné je určen minimální vyměřovací základ tak i maximální vyměřovací základ.

Pravidla pro výpočet minimálního a maximálního vyměřovacího základu u veřejného zdravotního pojištění a u sociálního zabezpečení:

Schéma 3 Limity vyměřovacích základů u OSVČ

Zdroj: Vančurová A., Láchová L., Daňový systém ČR 2008

Minimální a maximální vyměřovací základ je odvozen od průměrné mzdy. V každém z nich se jedná o určitý násobek průměrné mzdy, ale každý z nich se počítá na jiném principu. Výpočet příslušných částek pro minimální a maximální měsíční vyměřovací základ je následující:

Minimální vyměřovací základ:

Veřejné zdravotní pojištění: $MinMVZ_{08} = m * 0,5 * PM_{RO} = 0,5 * 21560 = 10780Kč$

Sociální zabezpečení: $MinMVZ_{08} = m * 0,5 * \frac{P}{100} * PM_{RO} = 0,5 * 0,5 * 21560 = 5390Kč$

Maximální vyměřovací základ:

Veřejné zdravotní pojištění: $MaxMVZ_{08} = 48 * PM_{RO} = 48 * 21560 = 1034880Kč$

Sociální zabezpečení: $MaxMVZ_{08} = m * 4 * PM_{RO} = 4 * 21560 = 86240Kč$

1.4 Dávkový systém

1.4.1 Systém státní sociální podpory

Systém sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona se poskytují následující dávky:

a) dávky poskytované v závislosti na výši příjmů:

1. přídavek na dítě,
2. sociální příplatek,
3. příspěvek na bydlení.

b) ostatní dávky:

1. rodičovský příspěvek,
2. zaopatřovací příspěvek,
3. dávky pěstounské péče,
4. porodné,
5. pohřebné.

1.4.1.1 Přídavek na dítě

Přídavek na dítě je základní, dlouhodobou dávkou, poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady, spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok na přídavek na dítě má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než 2,4 násobek částky životního minima rodiny. Pro nárok na dávku se posuzuje příjem za předchozí kalendářní rok, za příjem se považuje i rodičovský příspěvek. Přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku nezaopatřeného dítěte.

Tabulka 2 Výše přídavku na dítě

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Výše přídavku na dítě měsíčně v Kč od 1. ledna 2008
do 6 let	500
od 6 do 15 let	610
od 15 do 26 let	700

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite

Jako příklad pro uznání přídavku na dítě je uvedena úplná rodina s různým počtem a věkem dětí a minimální hranice rozhodného příjmu pro přiznání nároku na tuto dávku.

Tabulka 3 Hranice rozhodného příjmu pro nárok na přídavek na dítě

Úplná rodina (oba rodiče) s počtem nezaopatřených dětí	Životní minimum rodiny	Hranice rozhodného příjmu v Kč měsíčně pro nárok na přídavek na dítě (2,4násobek životního minima rodiny)
jedno do 6 let	7 080 Kč	16 992 Kč
dvě 5, 8 let	9 040 Kč	21 696 Kč
tři 5, 8, 12 let	11 000 Kč	26 400 Kč
čtyři 5, 8, 12, 16 let	13 250 Kč	31 800 Kč

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite

1.4.1.2 Sociální příplatek

Cílem této dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy krýt náklady spojené se zabezpečováním jejich potřeb. Nárok na sociální příplatek je vázán na péči o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v předchozím kalendářním čtvrtletí musí být nižší než dvojnásobek životního minima rodiny. Za příjem se považuje i rodičovský příspěvek a přídavek na dítě. Se zvyšujícím se příjmem rodiny se příplatek postupně snižuje.

Sociální příplatek se zvyšuje v případech, kdy dítě je dlouhodobě těžce zdravotně postižené, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě nemocné, zohledněny jsou také zdravotní postižení nebo osamělost rodiče. Vyšší sociální příplatek se poskytuje i rodinám, kde se narodilo více dětí současně, a to v době do tří let jejich věku, nebo rodinám, kde dítě studuje na střední škole v denní formě studia nebo na vysoké škole v prezenční formě studia.

Tabulka 4 Výše sociálního příplatku v roce 2009

Výše sociálního příplatku podle věku dítěte a rozhodného příjmu úplné rodiny v násobcích životního minima v Kč měsíčně			
Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Sociální příplatek při příjmu rodiny v předchozím kalendářním čtvrtletí		
	1,0násobek životního minima	1,6násobek životního minima	2,0násobek životního minima (není nárok)
do 6 let	800 Kč	320 Kč	0 Kč
od 6 do 15 let	980 Kč	392 Kč	0 Kč
od 15 do 26 let	1 125 Kč	450 Kč	0 Kč

Zdroj: http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/soc_priplatek

1.4.1.3 Příspěvek na bydlení

Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na příspěvek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu přihlášený v bytě k trvalému pobytu, jestliže 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30 % (v Praze 35 %) příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem. Poskytování příspěvku podléhá testování příjmů rodiny za předchozí kalendářní čtvrtletí. Za příjem se považují i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek. Příjem rodiny se porovnává s tzv. normativními náklady na bydlení, které se stanovují podle typu bydlení a velikosti obce.

Tabulka 5 Normativní náklady na bydlení 2008

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2008					
Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	Nad 100 tis. obyvatel	50 000 – 99 999 obyvatel	10 000 – 49 999 obyvatel	do 9 999 obyvatel
1	4 182	3 383	3 155	2 895	2 747
2	6 091	4 998	4 686	4 331	4 128
3	8 401	6 971	6 563	6 099	5 834
4 a více	10 549	8 824	8 332	7 772	7 453

Zdroj:<http://www.penize.cz/17993-prispevky-na-bydleni-od-1-1-2008>

1.4.1.4 Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Rodičovský příspěvek je stanoven ve čtyřech výměrách daných v pevných měsíčních částkách:

- **zvýšené** (11 400 Kč),
- **základní** (7 600 Kč),
- **snížené** (3 800 Kč),
- **nižší** (3 000 Kč).

Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let. Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to:

- **rychlejší čerpání** rodičovského příspěvku – po peněžité pomoci v mateřství (dále jen PPM) ve zvýšené výměře (11 400 Kč) do 24 měsíců

věku dítěte; o tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den;

- **klasické čerpání** - po PPM v základní výměře (7 600 Kč) do 36 měsíců věku dítěte; o tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM;
- **pomalejší čerpání** - po PPM nebo od narození dítěte (nevznikl-li nárok na PPM) v základní výměře (7 600 Kč) do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře (3 800 Kč) do 48 měsíců věku dítěte.

Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

1.4.1.5 Dávky pěstounské péče

Pěstounská péče je formou náhradní rodinné výchovy. Dávky pěstounské péče jsou určeny ke krytí nákladů svěřených dětí, na odměnu pěstouna a další náklady spojené s touto péčí.

Dávkami pěstounské péče podle tohoto zákona jsou:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- b) odměna pěstouna,
- c) příspěvek při převzetí dítěte,
- d) příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte představuje nárok dítěte svěřeného do pěstounské péče. Příspěvek se poskytuje do dosažení zletilosti dítěte nebo nejdéle do 26 let, zůstane-li dítě nezaopatřené a ve společné domácnosti s bývalým pěstounem. Výše příspěvku na úhradu potřeb nezaopatřeného dítěte činí 2,3 násobek životního minima dítěte, v případě zdravotního postižení je příspěvek navyšován.

- Odměna pěstouna

Dávka odměna pěstouna je způsob společenského uznání osobě pečující o cizí dítě v pěstounské péči. Výše odměny je stanovena částkou životního minima jednotlivce za

každé svěřené dítě. Pokud pěstoun pečuje alespoň o 3 svěřené děti nebo alespoň o jedno svěřené dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, jedná se o odměnu pěstouna ve zvláštních případech, která činí za kalendářní měsíc součin částky životního minima jednotlivce a koeficientu 5,5. Za každé další svěřené dítě se odměna zvyšuje.

- Příspěvek při převzetí dítěte

Jedná se o jednorázovou dávku, která je určena na nákup potřebných věcí pro dítě, které přichází do náhradní rodinné péče. Příspěvek je stanoven pevnými částkami podle věku dítěte. Do 6 let dítěte příspěvek činí 8 000 Kč, od 6 – 15 let činí 9 000 Kč a od 15 – 18 let činí 10 000 Kč.

- Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Tato dávka je určena pěstounovi, který má v pěstounské péči minimálně čtyři děti. Podmínkou nároku je, že vozidlo nesmí být používáno pro výdělečnou činnost. Příspěvek se poskytuje ve výši 70 % pořizovací ceny, resp.ceny opravy vozidla, nejvyšší částka činí 100 000 Kč.

1.4.1.6 Porodné

Tato jednorázová dávka je určena matce jako příspěvek na náklady spojené s narozením dítěte. Pokud žena, která dítě porodila, zemřela a porodné ji nebylo vyplaceno, náleží pak otci dítěte. Nárok na porodné má také osoba, která převzala dítě do jednoho roku do trvalé péče. Výše porodného činí 13 000 Kč na každé narozené dítě.

1.4.1.7 Pohřebné

Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč.

1.4.2 Systém pomoci v hmotné nouzi

Tento systém upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Tato forma podpory pomáhá osobám s nedostatečnými příjmy, motivuje tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojení životních potřeb. Systém řadíme mezi opatření, kterými Česká republika bojuje proti sociálnímu vyloučení a vychází z principu, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje.

Mezi dávky, které řeší pomoc v hmotné nouzi, patří:

1. příspěvek na živobytí,
2. doplatek na bydlení,
3. mimořádná okamžitá pomoc.

1.4.2.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která pomáhá osobě nebo rodině při nedostatečném příjmu. Nárok na tuto dávku vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje příjem této osoby či rodiny částky živobytí. Částka živobytí se odvozuje od částky životního a existenčního minima a je určena pro každou osobu individuálně, na základě hodnocení snahy a možností osoby. Částky pro stanovení živobytí rodiny se sčítají.

1.4.2.2 Doplatek na bydlení

Další dávka pomoci v hmotné nouzi je určena k uhrazení nákladů na bydlení tam, kde nestačí vlastní příjmy. Tam spadá i příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory, osoby nebo rodiny. Dávka je určena pro nájemce nebo vlastníky bytu, kteří mají nárok na příspěvek na živobytí a na příspěvek na bydlení. Částka doplatku na bydlení je stanovena tak, aby po zaplacení nutných nákladů na bydlení (tzn. nájem, dodávka energie, služby spojené s bydlením) zůstala osobě či rodině částka na živobytí.

1.4.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Tato pomoc je poskytována osobám, které se nacházejí v situacích, které se musí okamžitě řešit. Zákon stanovil pět situací, při kterých je poskytována mimořádná okamžitá pomoc.

- a) Osobě v případě neposkytnutí pomoci hrozí vážná újma na zdraví, i když nejsou plněny podmínky hmotné nouze.
- b) Osoba je postižena vážnou mimořádnou událostí (živení pohroma, větrná pohroma, požár apod.)
- c) Osoba nemá dostatek prostředků na zaplacení jednorázového výdaje spojeného např. s platbou za vystavení duplikátů osobních dokladů.
- d) Osoba má nedostatek prostředků k nákupu nebo opravě předmětů dlouhodobé potřeby nebo k uhrazení nákladů vznikajících v souvislosti se vzděláním nebo se zájmovou činností nezaopatřených dětí.
- e) Osoba, které hrozí sociální vyloučení. Jedná se např. o situace osob, které se vrací z vězení, z dětského domova, pěstounské péče, apod.

1.4.3 Životní a existenční minimum

Podle zákona o zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, můžeme životní a existenční minimum definovat následovně:

Životní minimum

Životní minimum je minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Částka životního minima jednotlivce činí měsíčně 3 126 Kč. Jednotlivcem rozumíme osobu, která není společně posuzována s jinými osobami. Společně posuzované osoby se posuzují podle pořadí: nejdříve osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi, a potom osoby, které jsou nezaopatřenými dětmi (od nejstarších osobo po nejmladší osobu). Částka pro první posuzovanou osobu činí 2 880 Kč, pro další osobu činí částka:

- a) 2 600 Kč u osoby od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem,
- b) 2 250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- c) 1 960 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,

d) 1 600 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Společně se posuzují skupiny:

- rodiče a nezletilé nezaopatřené děti,
- manželé nebo partneři,
- rodiče a nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené,
- rodiče a zletilé děti, pokud společně užívají byt,
- jiné osoby, které společně užívají byt.

Životní minimum pro osoby, které se posuzují společně, činí součet částek životního minima všech těchto osob.

Existenční minimum

Existenční minimum je minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Částka existenčního minima osoby je 2 020 Kč měsíčně. Existenční minimum nesmí být použito u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby invalidní ve třetím stupni a u osoby starší 65 let.

Existenční ani životní minimum nezahrnuje náklady, které jsou nezbytné na bydlení.

2 Reforma daňového a dávkového systému pro rok 2008

Reforma daní z příjmu fyzických osob přinesla mnoho změn, tou nejzákladnější bylo zavedení rovné daně, a také změny ve výši slev na dani. Tyto změny se dotkly každé osoby, ať pracuje jako zaměstnanec nebo podniká jako osoba samostatně výdělečně činná. Došlo také k řadě změn v oblasti sociálních dávek. Jednalo se hlavně o změnu přídatku na dítě, sociálního příplatku, rodičovského příplatku, porodního a pohřebního.

2.1 Reforma v daních z příjmu fyzických osob 2008

2.1.1 Sazba daně

Od roku 2008 se zavedla místo progresivní sazby daně rovná daň z příjmů fyzických osob, kterou zákon stanovil ve výši 15% pro rok 2008. V roce 2009 by mělo dojít k dalšímu snížení sazby a to na výši 12,5%.

Tabulka 6 Progresivní daň z příjmů 2007

Základ daně		Daň
od Kč	do Kč	
0	121 200	12%
121 200	218 400	14 544 Kč + 19%
218 400	331 200	33 012 Kč + 25%
331 200	a více	61 212 Kč + 32%

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb. ČR, o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů, 2007

2.1.2 Základ daně

S rovnou daní došlo také k zavedení superhrubé mzdy, která zahrnuje i sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem. Do roku 2007 se daň počítala pouze z hrubé mzdy. Od roku 2008 se hrubá mzda pro účel výpočtu daně navyšuje o 35 %.

Důsledkem zavedení jednotné daňové sazby bylo zrušení společného zdanění manželů, které se důsledkem zrušení progresivní daňové sazby stalo nadbytečným.

Nově byl zaveden maximální vyměřovací základ pro odvod zdravotního a sociálního pojištění pro zaměstnance ve výši 1 034 880 Kč stejně jako pro osoby samostatně výdělečně činné.

Důsledkem reformy bylo také zrušení možnosti výpočtu daně z příjmů dosažených za více zdaňovacích období a zrušení samostatného základu daně.

V zákoně došlo také ke zrušení minimálního základu daně, který v roce 2007 činil 120 800 Kč. Stanovení minimálního základu daně bylo opatřením, které způsobovalo, že poplatník musel zaplatit určitou výši daně i v případě, že jeho dosažený základ daně tomu neodpovídal.

2.1.3 Slevy na dani

Po daňové reformě došlo ke zvýšení slev na dani, které mají vazbu na osobu poplatníka a vyživované dítě. Zvýšení slev bylo vyvoláno tím, aby poplatníci, kteří svůj příjem dosud zdaňovali 12 %, nepocítili vyšší daňové zatížení.

Změny v zákoně byly následující:

Tabulka 7 Slevy na dani

Slevy na dani	Rok 2007 (před reformou)	Rok 2008 (po reformě)
poplatník	7 200 Kč	24 840 Kč
důchodce	0 Kč	24 840 Kč
druhý z manželů bez příjmů	4 200 Kč	24 840 Kč
držitel ZTP/P	8 400 Kč	49 680 Kč
poživatele částečného invalidního důchodu	1 500 Kč	2 520 Kč
poživatele plného invalidního důchodu	3 000 Kč	5 040 Kč
držitele průkazu ZTP/P	9 600 Kč	16 140 Kč
studujícího	2 400 Kč	4 020 Kč
daňové zvýhodnění na dítě	6 000 Kč	10 680 Kč
dítě je držitel ZTP/P	12 000 Kč	21 360 Kč

Zdroj: <http://www.finance.cz/dane-a-mzda/informace/reforma-2008/dan-z%20prijmu-fyzicke-osoby/>

V roce 2009 by mělo dojít k dalším změnám u slev na dani. Jedná se o snížení slevy u poplatníka na 16 560 Kč, snížení slevy na druhého z manželů na 16 560 Kč a snížení slevy na dítě na 10 200 Kč.

2.1.4 Daňový bonus

Daňový bonus vzniká, je-li nárok na daňové zvýhodnění vyšší než daňová povinnost poplatníka. Poplatník uplatňující daňové zvýhodnění ho může získat po splnění určitých podmínek. Nově došlo ke zvýšení maximálního limitu pro vyplácení daňového bonusu, a to ze 30 000 Kč na 52 200 Kč. Minimální limit pro získání daňového bonusu je 100 Kč.

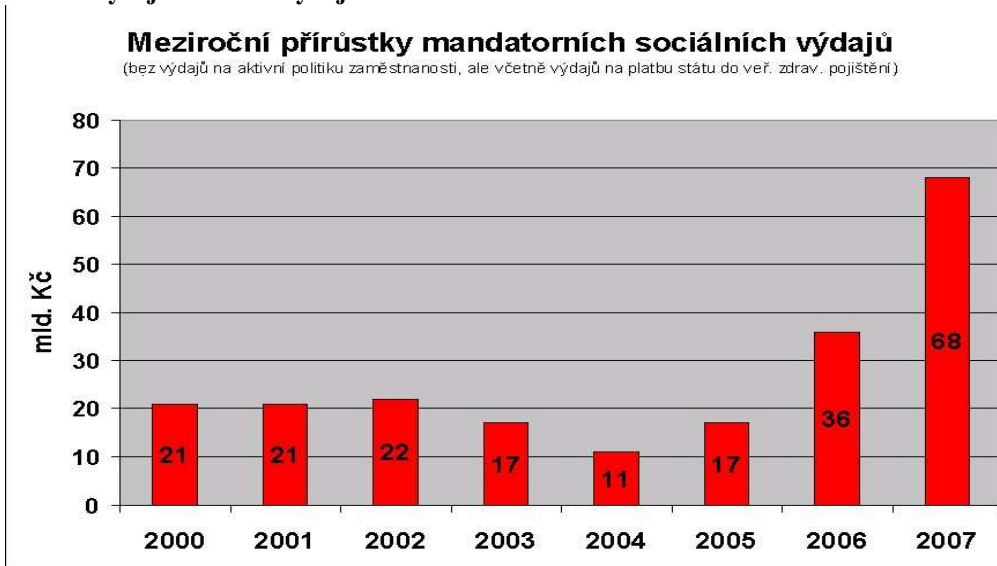
2.1.5 Další změny

- Sjednocení a zvýšení limitu pro osvobození příspěvků zaměstnavatele na penzijní připojištění se státním příspěvkem a na soukromé životní pojištění, a to na 24 000Kč.
- Akceptace pojistných smluv o soukromém životním pojištění uzavřených i s pojišťovnami na území Evropské unie nebo Evropského hospodářského společenství pro účely úlev při placení pojistného - daňové zvýhodnění u poplatníka, případně u zaměstnavatele.
- Zrušení daňového osvobození úrokových výnosů u hypotečních zástavních listů emitovaných po 31.12.2007. U hypotečních zástavních listů již emitovaných, případně emitovaných do konce letošního roku zůstává osvobození zachováno.
- Změna v osvobození příjmů od daně z příjmů fyzických osob pokud jde o příjmy z prodeje cenných papírů. Od roku 2008 dochází k prodloužení časového limitu pro osvobození z příjmů z prodeje cenných papírů z 6 měsíců na 5 let. Zachování 6-ti měsíčního časového testu se bude i nadále vztahovat pouze na investiční cenné papíry a cenné papíry kolektivního investování, tedy obchodovatelné na regulovaném trhu cenných papírů.
- Zvýšení limitu pro uplatnění daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby daně ze 3000 na 7000 Kč u příjmů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu, atd. a současně zvýšení zvláštní sazby daně z těchto příjmů z 10 % na 15 % pro rok 2008. V roce 2009 dojde ke snížení na 12,5 %.

2.2 Reforma sociálního systému 2008

Reforma sociálního systému s sebou přinesla řadu klíčových změn, které se týkaly zejména přídavků na děti, sociálního příplatku, rodičovského příspěvku, porodného a pohřebného. Hlavní příčinou reformy sociálního systému byl výrazný nárůst sociálních výdajů.

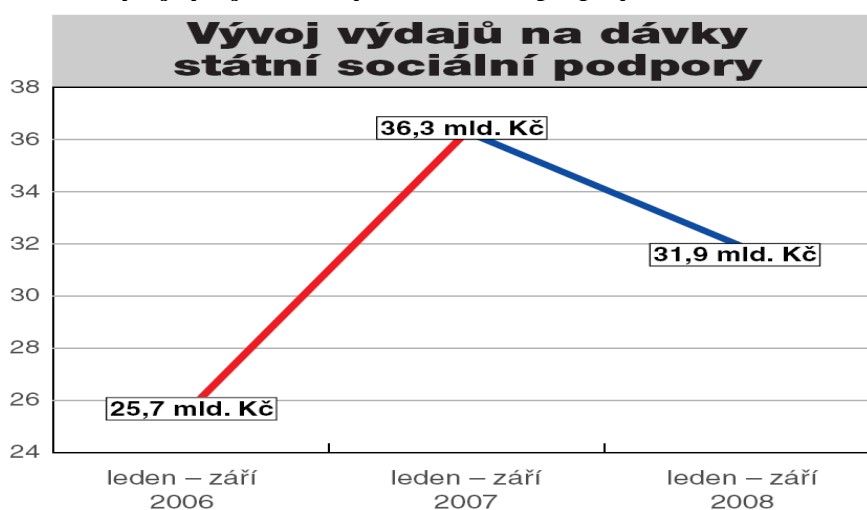
Graf 1 Vývoj sociálních výdajů

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Mezi hlavní výdaje sociálního systému patří především rodičovský příspěvek a porodné. Hlavní zátěží sociálního systému však zůstávají i nadále důchody.

Graf 2 Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí

2.2.1 Přídavky na dítě před reformou

Nárok na přídavek na dítě v roce 2007 měla rodina, jejíž příjmy nepřesáhly 4 násobek životního minima. Dávka byla vyplácena ve třech úrovních:

- zvýšené – příjem rodiny nepřevyšoval 1,5 násobek životního minima,
- základní – příjem rodiny nepřevyšoval 2,4 násobek životního minima,
- snížené – příjem rodiny nepřevyšoval 4 násobek životního minima.

Tabulka 8 Výše přídavek na děti v roce 2007

Výše přídavek na dítě v roce 2007			
	Zvýšená výměra	Základní výměra	Snížená výměra
do 6 let	576 Kč	496 Kč	256 Kč
od 6 do 15 let	706 Kč	608 Kč	314 Kč
od 15 do 26 let	810 Kč	698 Kč	360 Kč

Zdroj: <http://www.penize.cz>

Po reformě byla snížena hranice pro výplatu přídavek na dítě na 2,4 násobek životního minima. Dávka je vyplácena podle věku dítěte ve výši 500 Kč, 610 Kč a 700 Kč.

2.2.2 Sociální příplatek před reformou

Dávka byla v roce 2007 poskytována rodiči, který pečoval o nezaopatřené dítě, když příjem rodiny nepřevyšoval 2,2 násobek částky životního minima rodiny. V roce 2008 došlo ke snížení tohoto koeficientu na 2.

2.2.3 Příspěvek na bydlení

Po změně zákona o státní sociální podpoře se v roce 2008 zvýšili tzv. normativní náklady na bydlení, které se určují podle typu bydlení a velikosti obce. V roce 2007 byly normativní náklady na bydlení následující:

Tabulka 9 Normativní náklady na bydlení 2007

Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2007					
Počet osob v rodině	Počet obyvatel obce				
	Praha	Nad 100 tis. obyvatel	50 000 – 99 999 obyvatel	10 000 – 49 999 obyvatel	do 9 999 obyvatel
1	3 339	2 893	2 659	2 518	2 560
2	4 926	4 233	3 913	3 721	3 640
3	6 764	5 858	5 440	5 188	5 083
4 a více	8 545	7 453	6 948	6 644	6 517

Zdroj: <http://www.mesec.cz>

2.2.4 Rodičovský příspěvek před reformou

Rodičovský příspěvek činil v roce 2007 - 7 582 Kč. Po reformě sociálního systému si rodič může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let a to ve výši 11 400 Kč, 7 600 Kč nebo 3 800 Kč.

2.2.5 Porodné před reformou

Porodné jako jednorázová dávka byla v roce 2007 stanovena na částku 17 760 Kč. Po reformě činí částka 13 000 Kč.

2.2.6 Pohřebné před reformou

Pohřebné bylo v roce 2007 poskytováno osobě, která vypravila pohřeb osobě s trvalým pobytem v ČR nebo byl-li vypraven pohřeb v ČR. Částka činila 5 000 Kč. Výše částky po reformě sociálního systému se nezměnila, ale změnil se okruh osob, kterým náleží. Od roku 2008 pohřebné náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte.

Dalším důsledkem sociální reformy bylo také úplné zrušení dvou dávek, jedná se o příspěvek na školní pomůcky a příspěvek na zvýšené životní náklady.

3 Metodika analýzy interakce daňového a dávkového systému

Vliv daní má nezanedbatelný účinek na stranu nabídky práce a protože je toto téma velice často diskutované, byly pro tuto problematiku zkonstruovány různé ukazatele, které se zabývají měřením daňového zatížení práce.

3.1 Ukazatele daňového zatížení práce

Pro analýzu daňového a dávkového systému můžeme aplikovat několik ukazatelů. K těm nejznámějším ukazatelům patří:⁶

3.1.1 Implicitní sazba daně z práce (implicit tax rate on labour - ITR_L)

Tento ukazatel měří podíl výnosu osobní důchodové daně ze závislé činnosti, daní z mezd a povinného pojistného na celkovém objemu příjmů zaměstnanců v ekonomice.

$$ITR_L = \frac{(A + B) + C + D + E + (F + G) + H}{I + J},$$

kde (A+B)	výnos daní z příjmů jednotlivců a domácností získaných z práce,
C	výnos daně z objemu mezd,
D	výnos povinného pojistného placeného zaměstnavateli na běžné sociální pojištění,
E	povinné pojistné placené zaměstnanci na sociální pojištění a ostatní příjmy,
(F+G)	výnos daní z příjmů jednotlivců a domácností ze sociálních transferů a penzí (včetně kapitálových zisků),
H	povinné pojistné placené podnikajícími osobami (OSVČ) a osobami, které nejsou zaměstnané,
I	kompenzace zaměstnancům (položka zahrnuje peněžní a nepeněžní plnění placená zaměstnavateli zaměstnancům za vykonanou práci – jde o hrubé mzdy i o sociální příspěvky zaměstnavatelů a srážkovou daň z mezd. Zároveň je zahrnuto i pojistné placené zaměstnavateli na soukromé penzijní pojištění zaměstnanců),
J	mzdy a daně z objemu mezd.

⁶ <http://www.leosvitek.com/pages/vyuka/1vf418-danova-teorie-a-politika.php>

3.1.2 Průměrná sazba daně uvalované na pracovní příjmy (average tax rate on labour - ATR_L)

Jedná se o strukturální ukazatel, který vyjadřuje podíl osobního důchodového zdanění na celkových příjmech nebo na nákladech práce. V ČR je měřen jako inkaso daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a pojistného na sociální pojištění zaměstnanců i zaměstnavatelů k celkovým nákladům práce. Vzorec pro výpočet můžeme napsat takto:

$$ATR_L = \frac{IT + SSC_{EE} + SSC_{ER}}{LC},$$

kde IT – celkové inkaso daně z příjmů fyzických osob pro poplatníka, SSC_{EE} – pojistné na sociální pojištění placené zaměstnancem, SSC_{ER} – pojistné na sociální pojištění placené zaměstnavatelem, LC – celkové náklady práce.

3.1.3 Průměrná efektivní sazba daně z pracovních příjmů (average effective tax rate on labour - $AETR_L$)

Tento indikátor je ukazatelem čisté pozice jednotlivce nebo domácnosti po zahrnutí hrubého pracovního příjmu, osobních důchodových daní i dávek, které jsou odvedeny či získány z veřejného sektoru. Vzorec pro výpočet můžeme napsat takto:

$$AETR_L = 1 - \frac{IT + SSC_{EE} - \sum SB}{GEI},$$

kde IT – celkový objem daně z příjmů fyzických osob pro poplatníka, SSC_{EE} – pojistné na sociální pojištění placené zaměstnancem, $\sum SB$ – součet domácností, které obdržely sociální dávky, GEI – hrubá mzda.

3.1.4 Mezní efektivní daňová sazba zaměstnance (marginal effective tax rate for employed persons – METR (EP))

Tento ukazatel udává o kolik se zvýší zaplacené daně a sníží sociální dávky, pokud se hrubý pracovní příjem zvýší o jednotku. Daný ukazatel můžeme definovat jako jedna mínus poměr změny čistého příjmu ke změně hrubého příjmu:

$$METR(EP) = 1 - \frac{\Delta NEI}{\Delta GEI},$$

kde ΔNEI – změna čistého příjmu, ΔGEI – změna hrubého příjmu (hrubá mzda).

Tento zjednodušený vzorec můžeme ještě dále rozepsat do jednotlivých příjmových a odvodových komponent. Vzorec bude mít následující podobu:

$$METR(EP) = 1 - \frac{\Delta IT + \Delta SSC_{EE} - \Delta HB - \Delta FB - \Delta SB - \Delta SA}{\Delta GEI},$$

kde IT – daň z příjmů fyzických osob, SSC_{EE} – příspěvky na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem, HB – příspěvek na bydlení, FB – přídavky na děti, SB – sociální příspěvek, SA – dávky z titulu sociální potřebnosti, GEI – hrubá mzda.

Změna čistého pracovního příjmu je funkcí změny hrubého pracovního příjmu, mezní daňové sazby včetně příspěvku na zdravotní a sociální pojištění placeného zaměstnancem a sazby snižující hodnotu sociálních dávek. Sociální dávky jsou zredukovány na 100 %, pokud jsou tyto dávky redukovány o stejnou částku, o kterou narostl pracovní příjem po zdanění.

3.2 Indikátor METR (PE) pro osoby samostatně výdělečně činné

Problematice trhu práce se věnuje studium vlivu interakce daňového a dávkového systému na rozhodování jednotlivce. Rozhodování jednotlivce je založeno na porovnávání na jedné straně nárůstu nebo poklesu čistého příjmu a na druhé straně zvýšení či snížení pracovního úsilí. Jedinec si pokládá otázku, o kolik se zvýší jeho čistý příjem, pokud bude více pracovat. Pokud se však zvýší jeho příjem, dojde také ke zvýšení odvodů daní a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění. Efektem zvýšení příjmů je také snížením sociálních dávek, které jsou odvozovány od velikosti příjmů. Důsledek zvyšování daní a snižování sociálních dávek se projeví ve vysokém mezním efektivním zdanění. Pokud je nedostatečně sladěn systém sociálních dávek a daní může se hodnota mezních efektivních daňových sazeb dostat i přes 100 %. Tyto vysoké hodnoty mezní efektivní daňové sazby jedince odrazují od zvyšování pracovního úsilí. Situace, kdy mezní efektivní daňová sazba překročí 100 % nebo je této hranici velmi blízko, mluvíme o tzv. pasti chudoby. Past chudoby znamená, že nárůst hrubého příjmu, který je následkem zvýšeného pracovního úsilí, nepovede ke zvýšení čistých příjmů nebo toto zvýšení bude zanedbatelné.

3.2.1 Odvození indikátoru METR (PE) (marginal effective tax rate for private entrepreneur)

Indikátor mezní efektivní daňové sazby pro osoby samostatně výdělečně činné vychází z indikátoru METR (EP) pro zaměstnané osoby. Po několika drobných úpravách můžeme vzorec definovat takto:

Pro zjednodušený vzorec:

$$METR(PE) = 1 - \frac{\Delta NEI}{\Lambda(P - V)},$$

kde ΔNEI – změna čistého příjmu, ΔGEI – změna hrubého příjmu (příjmy – výdaje).

Vzorec rozepsaný do jednotlivých komponent:

$$METR(PE) = 1 - \frac{\Delta IT + \Delta SSC - \Delta HB - \Delta FB - \Delta SB - \Delta SA}{\Lambda(P - V)},$$

kde IT – daň z příjmů fyzických osob, SSC – příspěvky na sociální a zdravotní pojištění, HB – příspěvek na bydlení, FB – přídatky na děti, SB – sociální příplatek, SA – dávky z titulu sociální potřeby, (P - V) – hrubý příjem (příjmy – výdaje).

4 Analýza u typových domácností

Pro studii interakce daňového a dávkového systému bude aplikován indikátor METR(PE) (marginal effective tax rate for private entrepreneur) a provedena analýza na definovaných typových domácnostech podle studie OECD – EK (2003).

Analýza se bude vztahovat na období roku 2008, resp. na rok 2007 před daňovou a sociální reformou pro domácnosti OSVČ.

Za osobu samostatně výdělečně činnou bude ve výpočtech považována osoba, která provádí neřemeslnou živnost (př. poradce), která nevykazuje efektivní náklady, uplatňuje si proto paušální výdaje ve výši 50 %.

Podle českého statistického úřadu tvoří z celkového počtu domácností 12,5 % domácností OSVČ, což z celkového počtu 4 027 670 činí 502 095 domácností. Z celkového počtu 10 160 544 osob je zaregistrováno 1 589 576 OSVČ, což je 15,6 %.

Hrubé příjmy na jednu OSVČ činí 155 649 Kč ročně, z toho 20,9 % jsou příjmy ze závislé činnosti, 69,5 % jsou příjmy z podnikání, 7,6 % tvoří sociální příjmy, kam spadají i dávky státní sociální podpory a celá 2 % tvoří ostatní příjmy.

Předpoklady výpočtu:

- **hrubý příjem** (u OSVČ - získané příjmy, které jsou sniženy o výdaje vynaložené na vytvoření zisku podnikatele, v analýze se bere v úvahu neřemeslná činnost a vykazované náklady se berou paušálně ve výši 50 %, u zaměstnance – hrubá mzda navýšená o pojistné placené zaměstnavatelem),
- **daň z příjmů fyzických osob** (konstruovaná jako rovná daň z příjmů fyzických osob ve výši 15%, snižena o slevy na dani (na poplatníka, manželku, nezaopatřené dítě,...),
- **příspěvky na sociální a zdravotní pojištění** (13,5 % zdravotní pojištění, 29,6 % sociální pojištění, 4,4 % nemocenské pojištění – nepovinné, u zaměstnané osoby – 4,5 % zdravotní pojištění, 8 % sociální pojištění),
- **dávky státní sociální podpory** (pro výpočet nároku na dávky státní sociální podpory se pro osoby samostatně výdělečně činné musí brát alespoň minimální příjem, který je stanoven jako 50 % z průměrné mzdy v národním hospodářství, které vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí),

- **sociální příplatek** (testovaná sociální dávka, která je vázaná na péči alespoň o jedno nezaopatřené dítě, při zvýšení příjmu se její velikost lineárně snižuje),
- **přídavky na děti** (testovaná sociální dávka vyplácená v paušálních částkách podle věku dítěte),
- **příspěvek na bydlení** (testovaná sociální dávka, zvýšení příjmu znamená lineární snížení sociální dávky, nárok na dávku je závislý na příjmu rodiny a normativních nákladech na bydlení),
- **dávky sociální potřeby** (nárok mají jedinci, jejichž příjem nedosahuje životního minima).
- Výpočet bude prováděn na hrubém příjmu osoby samostatně výdělečně činné a to v rozmezí 0 – 200 % průměrné hrubé mzdy v České republice. Průměrnou měsíční mzdu v národním hospodářství vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu. Pro účely výpočtu je brána hrubá mzda z roku 2008 ve výši 23 542 Kč, kterou uveřejnil Český statistický úřad.

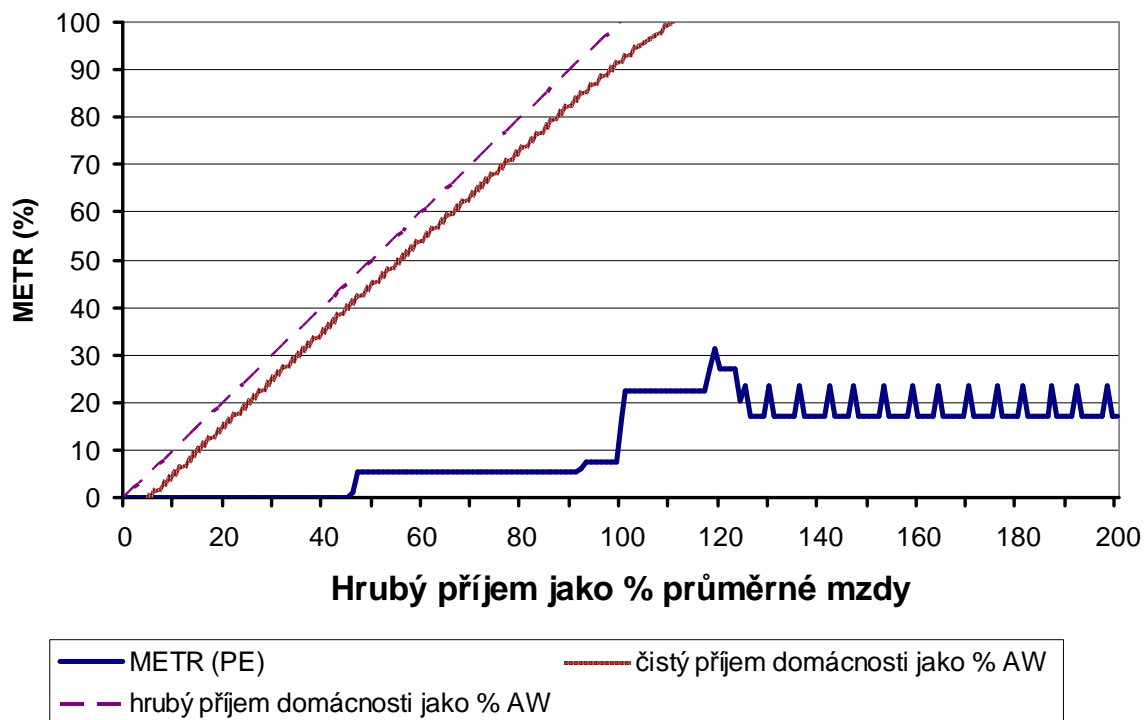
Výpočet bude aplikován na následující typy domácností:

- 1) jedna osoba bez dětí,
- 2) jedna osoba ve věku 40 let se dvěma dětmi (4 a 6 let),
- 3) manželský pár ve věku 40 let (jeden z manželů je osoba samostatně výdělečně činná, druhý nepracuje),
- 4) stejně jako v případě 3, ale se dvěma dětmi (4 a 6 let),
- 5) manželský pár ve věku 40 let (jeden z manželů s příjmem ve výši 67 % průměrné mzdy, druhý je osoba samostatně výdělečně činná),
- 6) stejně jako v případě 5, ale se dvěma dětmi (4 a 6 let).

4.1 Hodnoty METR (PE) pro rok 2008

Grafy jsou popsány pomocí několika intervalů, vždy při určité výrazné změně.

Graf 3 Hodnoty METR (PE) pro domácnost jednotlivce za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

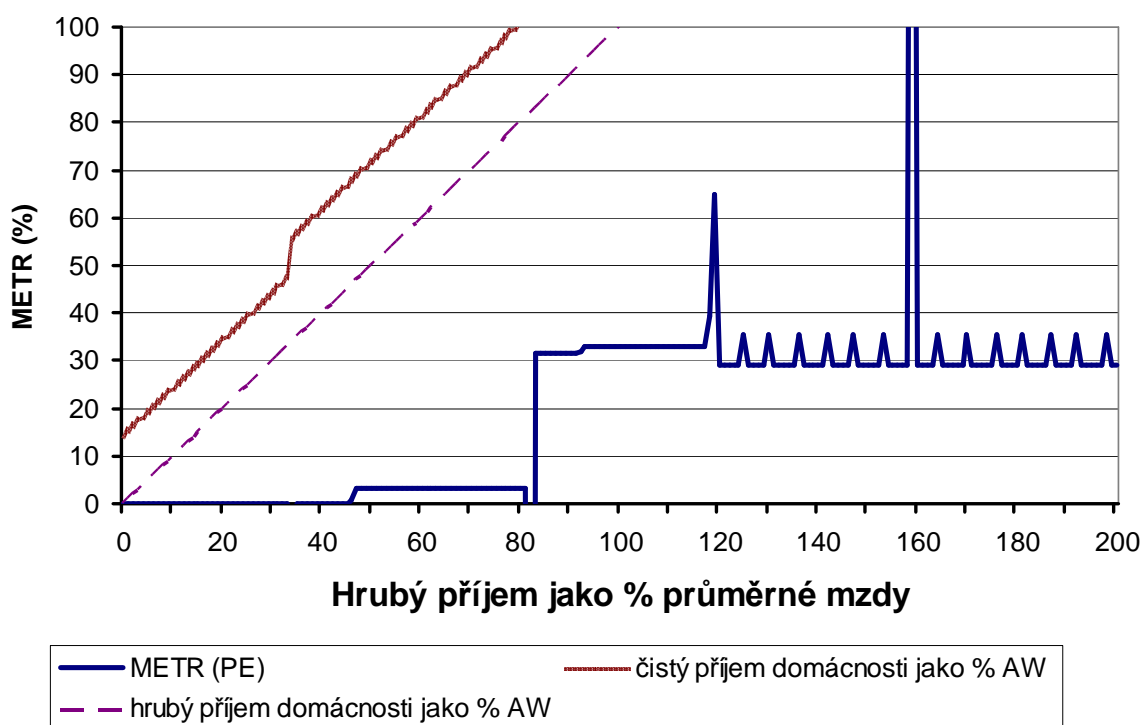
Hodnocení grafu č. 3

- V intervalu od 0 do 45 % hrubého příjmu je hodnota METR (PE) nulová. V tomto intervalu odvádí poplatník fixní částky na sociálním a zdravotním pojištění, protože jako OSVČ musí odvádět pojistné z minimálního vyměřovacího základu.
- V intervalu 45 až 99 % hrubého příjmu se hodnota METR (PE) pohybovala okolo 5 až 7,5 %. V tomto rozmezí narůstala sociální dávka - příspěvek na bydlení, bylo to způsobeno různou výší hrubého a rozhodného příjmu, který musí pro přiznání nároku na dávku dosahovat alespoň 50 % průměrné mzdy. Pokud byl hrubý příjem nižší než 50 % průměrné mzdy, byla pak pro výpočet dávky brána v úvahu tato částka, po odečtení daňových a pojistných povinností docházelo ke snižování rozhodného příjmu, a to způsobilo lineární zvyšování příspěvku na bydlení.
- V intervalu 100 až 123 % hrubého příjmu se hodnota METR (PE) zvýšila a pohybovala se v rozmezí 23 až 31 %. Nejvyšší hodnota v tomto intervalu byla v hodnotě 119 % hrubého příjmu, bylo to způsobeno nárůstem daňové povinnosti,

kteřá až do této hodnoty byla nulová. Poslední hodnotou tohoto intervalu došlo k zamezení výplaty příspěvku na bydlení.

- V posledním intervalu od 124 do 200 % hrubého příjmu se hodnoty METR(PE) pohybovaly okolo 20 %. Lineárně narůstal hrubý příjem a stejně tak narůstaly i platby pojistného a daní.
- Čistý příjem je nižší než hrubý příjem a začíná v záporných hodnotách. Jednotlivec má v tomto případě nárok na příplatek na bydlení, ale ten zcela nepokryje povinné minimální platby pojistného.

Graf 4 Hodnoty METR (PE) pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 4

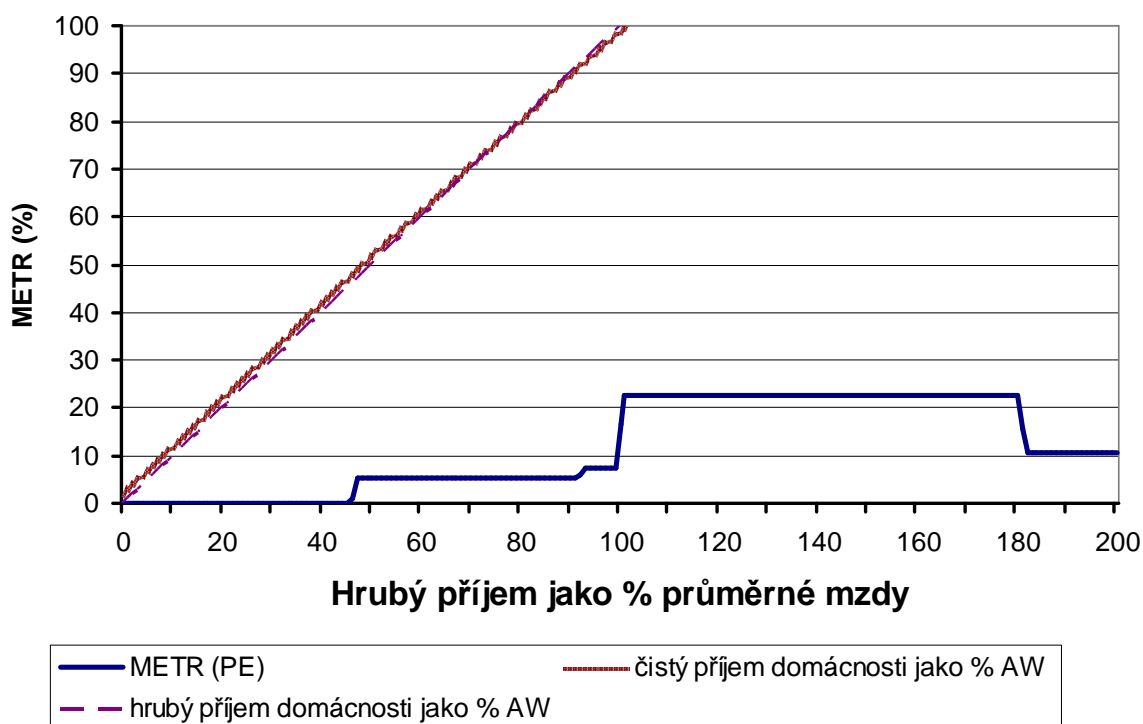
- V intervalu od 0 do 46 % hrubého příjmu je hodnota METR (PE) nulová. V rozmezí 46 do 82 % hrubého příjmu došlo k mírnému zvýšení na 3 %. V tomto rozpětí se objevily dvě extrémní hodnoty a to při 34 % hrubého příjmu klesla hodnota na 756 %, bylo to způsobeno přiznáním nároku na daňový bonus. Druhá extrémní hodnota byla při 82 % hrubého příjmu, kdy prudce narostly dávky - příspěvek na bydlení a sociální příplatek. Bylo to způsobeno překlopením minimálního rozhodného příjmu pro přiznání dávek na vykázaný hrubý příjem.

- V intervalu 83 až 118 % hrubého příjmu došlo k výraznému navýšení hodnoty METR (PE), hodnoty se pohybovaly okolo 32 %. V tomto rozpětí docházelo k lineárnímu snižování příspěvku na bydlení a sociálního příplatku a ke zvyšování odvodu daní a pojistného.
- Při 119 % hrubého příjmu došlo k nárůstu hodnoty METR (PE) na 69 %, tento výkyv způsobilo ukončení výplaty sociálního příplatku a začátek snižování daňového bonusu, který do tohoto okamžiku činil 1780 Kč.
- V posledním intervalu od 120 do 200 % hrubého příjmu se hodnoty indikátoru pohybovaly okolo 32 %. V tomto rozmezí byl při 159 % hrubého příjmu extrémní nárůst hodnoty METR (PE) na 330 %, což bylo způsobeno zastavením výplaty příspěvků na děti.
- Čistý příjem je vyšší než hrubý příjem, což je způsobeno přiznáním sociálních dávek (příspěvek na bydlení, příspěvek na děti, sociální příplatek) a daňového bonusu.

Hodnocení grafu č. 5

- V intervalu od 0 do 45 % hrubého příjmu jsou hodnoty METR (PE) nulové. V tomto rozpětí je placeno fixní pojistné z minimálního vyměřovacího základu.
- Od 45 do 99 % hrubého příjmu se hodnoty METR (PE) pohybují okolo 5 až 7 %. V tomto intervalu se lineárně zvyšuje příspěvek na bydlení, protože zde klesá rozhodný příjem, podle kterého se dávka testuje. Je to způsobeno, jak už bylo řečeno výše, rozdílnou výší hrubého a rozhodného příjmu, který musí pro přiznání nároku na dávku dosahovat alespoň 50 % průměrné mzdy. Pokud byl hrubý příjem nižší než 50 % průměrné mzdy, byla pak pro výpočet dávky brána v úvahu tato částka, po odečtení zvyšujících se daňových a pojistných povinností, pak dochází ke snižování rozhodného příjmu.
- V intervalu od 100 do 180 % hrubého příjmu, naopak dochází k překlopení rozhodného příjmu, za který se už nepovažuje 50 % průměrné mzdy, ale bere se v úvahu již příjem vykazovaný, který v daném okamžiku už převyšuje 50 % průměrné mzdy. Důsledkem je lineární snižování příspěvku na bydlení. Hodnota METR (PE) se v tomto intervalu pohybuje okolo 22,5 %.
- V posledním intervalu od 181 do 200 % hrubého příjmu došlo ke snížení hodnot METR (PE), které se zde pohybují okolo 11%. Toto snížení způsobilo ukončení výplaty příspěvku na bydlení.
- Čistý příjem téměř totožný s hrubým příjmem.

Graf 5 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý je nezaměstnaný, za rok 2008

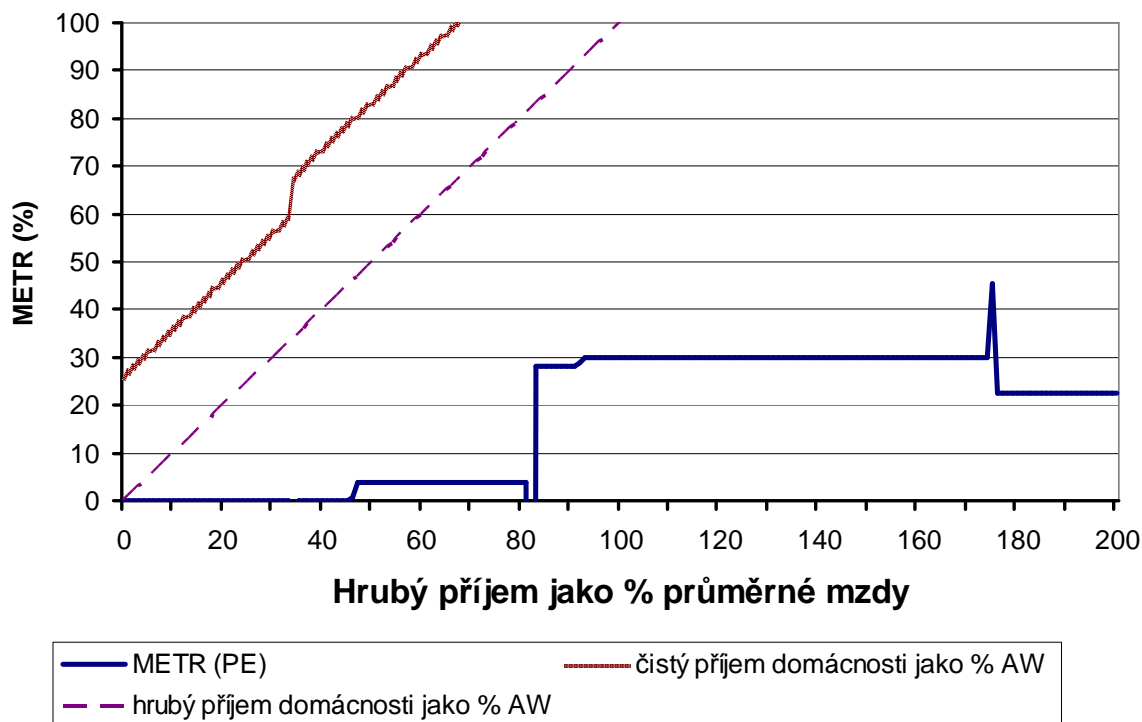
Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 6

- V intervalu od 0 do 45 % hrubého příjmu jsou hodnoty METR (PE) na nulové úrovni. V tomto rozmezí jsou vypláceny fixní sociální dávky – příspěvek na dítě, příspěvek na bydlení a sociální příspěvek. Fixní částky dávek jsou zde způsobeny stejným rozhodným příjmem, protože hrubý příjem, snížený o paušální výdaje, domácnosti zde nedosahoval částky 50 % průměrné mzdy. V tomto intervalu je placeno i fixní pojistné z minimálního vyměřovacího základu. Při hodnotě 34 % hrubé mzdy je zde způsoben velký propad hodnoty METR (PE) a to na -756 %, který je důsledkem přiznání daňového bonusu za dvě děti. Daňový bonus je tohoto okamžiku vyplácen ve stejné výši.
- Od 46 do 82 % hrubého příjmu došlo k nepatrnému nárůstu hodnot METR (PE), které oscilují okolo 4 %. Z rozhodného příjmu, resp. z 50 % průměrné mzdy, se začíná odečítat vyšší celkové pojistné, což vede k nižšímu rozhodnému příjmu, který je určující pro přiznání nároku na dávku. Důsledkem je zde lineární zvyšování příspěvku na bydlení a sociálního příplatku.

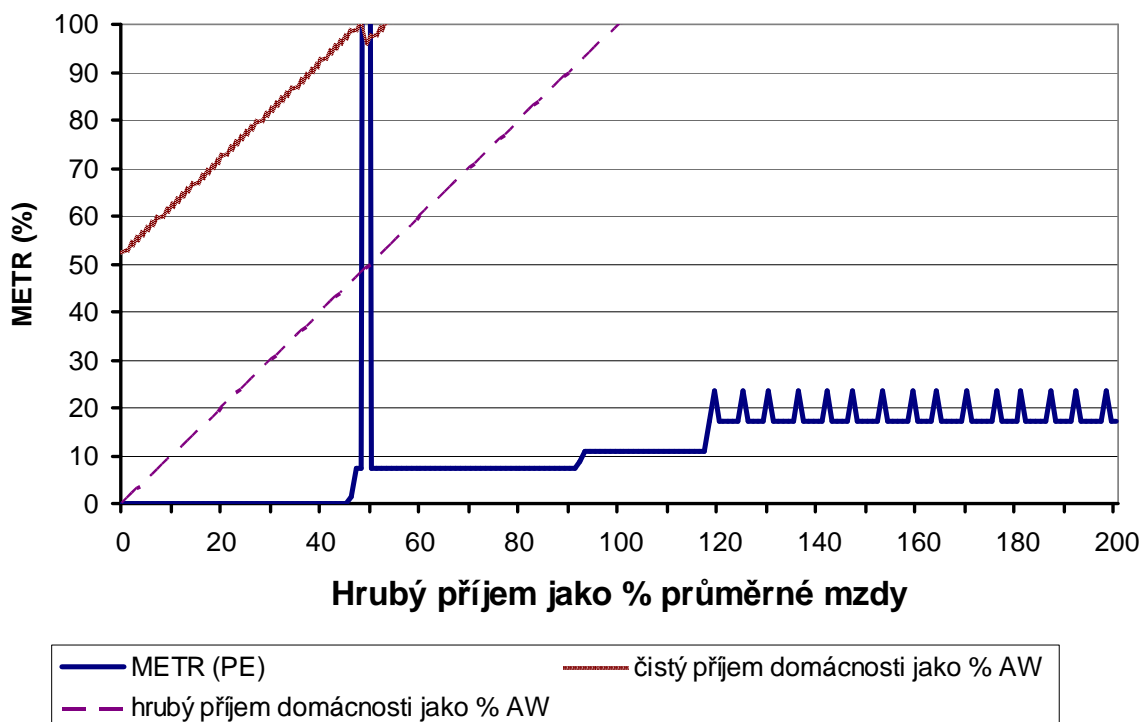
- Při 82 % hrubého příjmu je hodnota METR (PE) záporná. Dochází zde k překlopení rozhodného příjmu, za který se už nepovažuje 50 % průměrné mzdy. Bere se v úvahu již příjem vykazovaný a snížený o paušální výdaje, který v daném okamžiku už převyšuje 50 % průměrné mzdy. Důsledkem je nižší rozhodný příjem, který má za následek nárůst sociálních dávek (resp. příspěvku na bydlení a sociálního příplatku), ty se od tohoto okamžiku nadále lineárně snižují. Příspěvek na dítě je vyplácen od 0 do 200% hrubého příjmu ve stejné výši.
- V intervalu od 83 do 174 % hrubého příjmu se hodnoty METR (PE) pohybují okolo 29 % až 30 %.
- Ve 175 % hrubého příjmu dochází k ukončení výplaty sociálního příplatku, a to způsobilo zvýšení hodnoty METR (PE) na 45 %. Od 176 do 200 % jsou na úrovni 23 %.
- Čistý příjem je vyšší než hrubý příjem, což je způsobeno přiznáním sociálních dávek (příspěvek na bydlení, příspěvek na děti, sociální příplatek) a daňového bonusu.

Graf 6 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý nezaměstná, 2 děti, za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Graf 7 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 %AW, za rok 2008

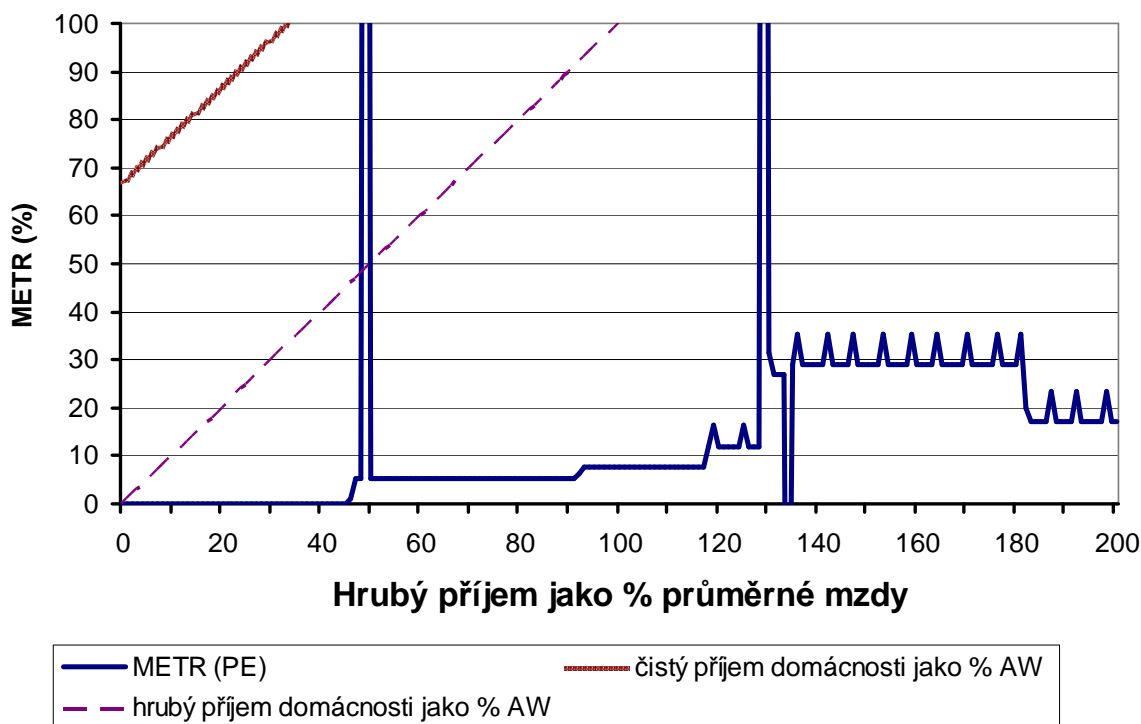

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 7

- V intervalu od 0 do 48 % hrubého příjmu nabýval METR (PE) nulových hodnot. V tomto rozmezí byla odváděna nulová daň z příjmů, manželka si mohla uplatňovat slevu na manžela, protože jeho příjem nedosahoval 68 000 Kč za rok. Ve 49 % hrubého příjmu skončil nárok na slevu na druhého z manželů a začala se odvádět daň z příjmů, to způsobilo nárůst hodnoty METR (PE) až na 485 %.
- V intervalu od 50 do 117 % hrubého příjmu se hodnoty METR (PE) pohybovaly okolo 7 až 11 %. V grafu už nedocházelo k dalším významným skokům, neboť manželský pár neměl nárok na žádné sociální dávky. Došlo pouze k mírnému navýšení hodnot METR (PE) na 17 %, které způsobilo pouze zvyšování odvodu daní a pojistného, které je vázáno na zvyšující se příjem.
- Menší výkyvy datové řady od 120 do 200 % hrubého příjmu jsou způsobeny zaokrouhlováním.
- Pouze tato domácnost neměla nárok na přiznání sociálních dávek.
- Čistý příjem je vyšší než hrubý příjem, protože domácnost má vždy stálý příjem od druhého z manželů, který se postupně navyšuje o příjem OSVČ. Čistý příjem domácnosti tvoří nejméně 52 % průměrné mzdy. Menší pokles je zaznamenán na 49 % hrubého příjmu, kdy se začíná odvádět daň z příjmů.

Graf 8 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 8

- V intervalu od 0 do 48 % hrubého příjmu jsou hodnoty METR (PE) nulové. Zlom přichází na 49 % hrubého příjmu, kdy se hodnota neúměrně zvýšila a to na 483 %. Tento skok byl způsoben snížením daňového bonusu na děti, který do tohoto okamžiku byl vyplácen v plné výši. Manželka přestala uplatňovat slevu na manžela OSVČ, který do této doby měl příjem nižší než 68 000 Kč.
- V intervalu od 51 do 128 % hrubého příjmu se hodnoty METR (PE) pohybovaly okolo 10 %. V závěru tohoto intervalu se hodnoty zvýšily na 12 %, protože domácnost začala odvádět daně.
- Následoval prudký nárůst hodnot METR (PE), došlo zde k překlopení rozhodného příjmu na příjem vykazovaný, jak už bylo popsáno výše. Prudce zde klesl příspěvek na bydlení.
- Při 134 % hrubého příjmu je vidět náhlý pokles hodnot METR (PE), který byl způsoben zvýšením daňového bonusu. Daňový bonus si podle zákona uplatňuje ten z rodičů, který má vyšší příjem, do tohoto okamžiku si uplatňovala nárok manželka a nyní si začal uplatňovat nárok manžel OSVČ.

- V intervalu od 135 do 181 % hrubého příjmu se hodnoty METR (PE) pohybují okolo 29 %. Lineárně zde klesají sociální dávky a daňový bonus a naopak zde lineárně stoupá odvod daní a pojistného.
- V posledním intervalu od 182 do 200 % hrubého příjmu došlo ke snížení hodnot METR (PE) na 17 %. V tomto rozmezí byla ukončena výplata sociálního příspěvku.
- Menší výkyvy datové řady od 135 do 200 % hrubého příjmu jsou způsobeny zaokrouhlováním.
- Čistý příjem je zde podstatně vyšší než tomu bylo v předchozí domácnosti, protože je navýšen o dávky, které jsou vázány na vyživované děti a o daňový bonus. Čistý příjem domácnosti začíná na 66 % průměrné mzdy.

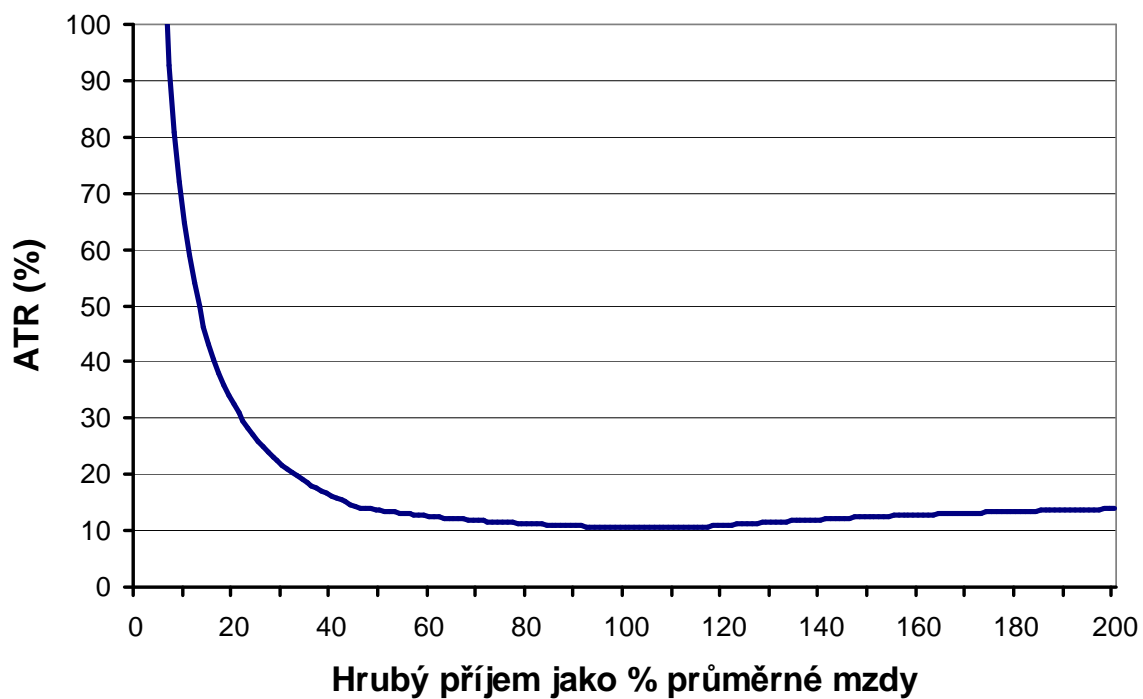
4.2 Hodnoty ATR pro rok 2008

Průměrná sazba daně (ATR) je strukturální ukazatel, který vyjadřuje podíl osobního důchodového zdanění na celkových příjmech domácnosti. Ukazatel se vypočítá jako podíl odvedených daní a pojistného na celkovém příjmu domácnosti. Pro domácnosti, kde je jeden z manželů zaměstnán, se čítec navyšuje o pojistné placené zaměstnavatelem a jmenovatel o superhrubou mzdu.

Hodnocení grafu č. 9

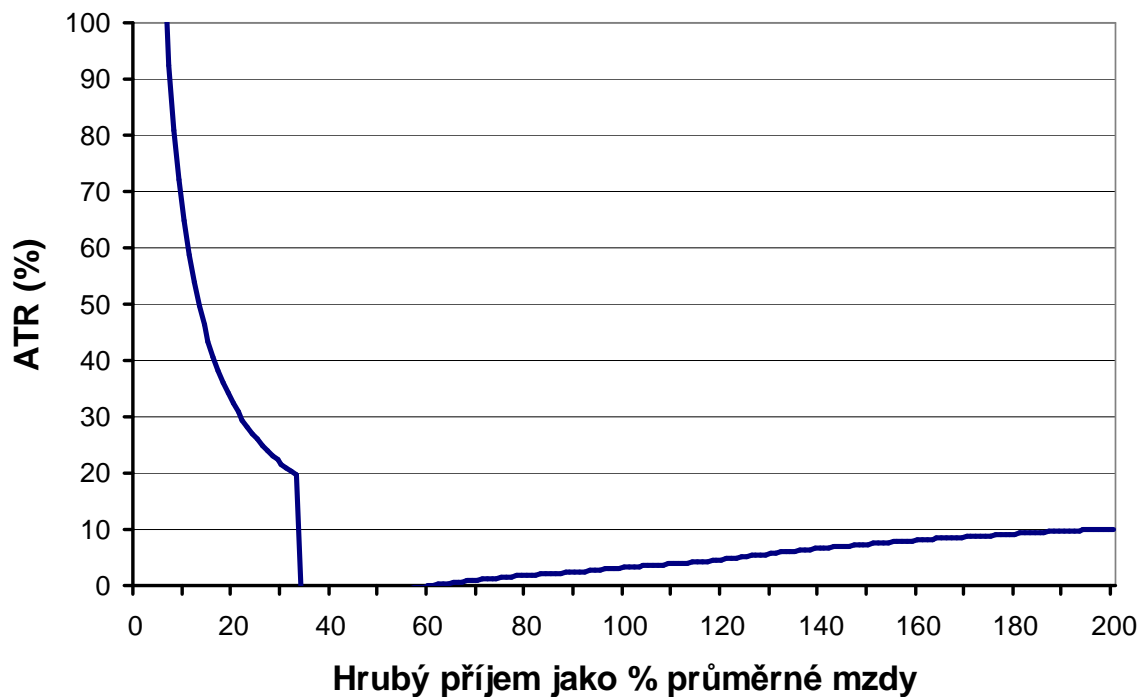
- Průměrná sazba daně u jednotlivce lineárně klesá až do 117 % hrubého příjmu v jeden okamžik je dokonce i konstantní. Zpočátku dosahuje hodnota ATR obrovských hodnot, protože i přesto, že má poplatník nízký příjem musí platit sociální a zdravotní pojištění. Od 118 % do 200 % hrubého příjmu se trend datové řady obrací a začíná lineárně růst, poplatník zde začíná odvádět daň, do tohoto okamžiku byla daň nulová. Od 50 do 200 % hrubého příjmu se ATR pohybuje od 13 do 10 %.

Graf 9 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Graf 10 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2008

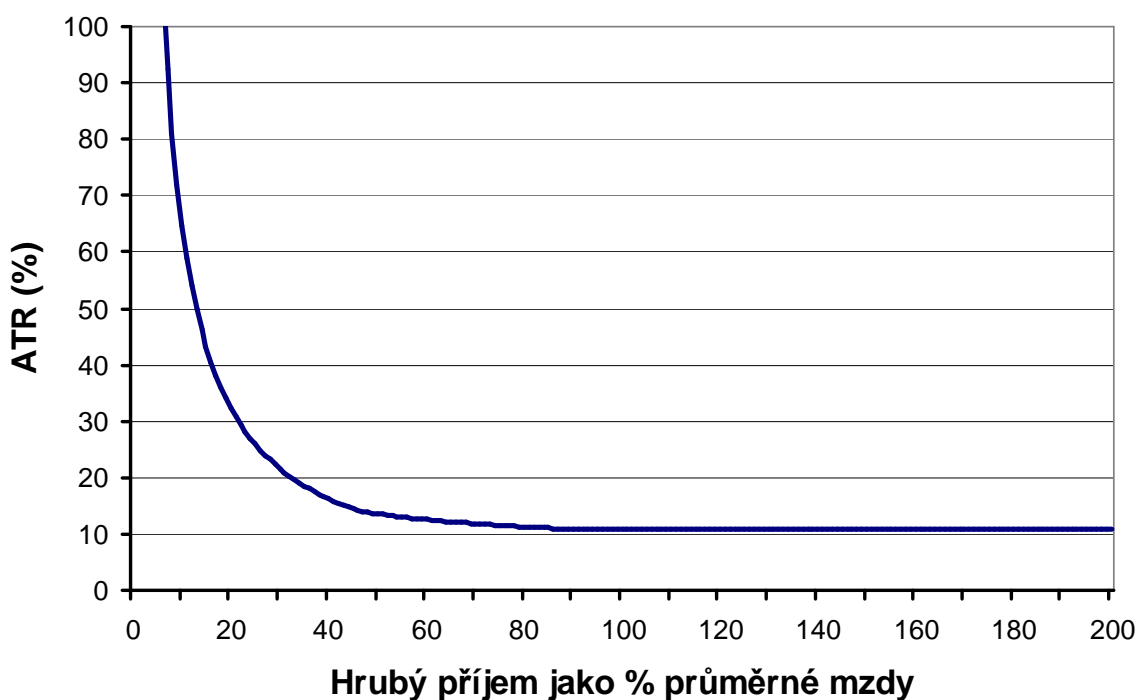

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 10

- V intervalu od 0 do 37 % hrubého příjmu hodnoty ATR prudce klesají. Jejich hodnoty na začátku intervalu dosahují vysokých hodnot, je zde placena sice nulová daň, ale přesto, že vykazuje příjem musí být placeno minimální pojistné.
- Ve 38 % hrubého příjmu dochází k velkému propadu hodnoty ATR, neboť domácnosti začíná nabíhat daňový bonus. Hodnoty ATR klesly do záporných čísel. Záporné hodnoty ATR jsou vykázány v intervalu od 38 do 60 % hrubého příjmu.
- Nicméně po propadu hodnot ATR dochází k postupnému lineárnímu růstu, který při 200 % hrubého příjmu vzroste na 10 %.

Graf 11 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý nezaměstnaný, za rok 2008

Zdroj: vlastní výpočty

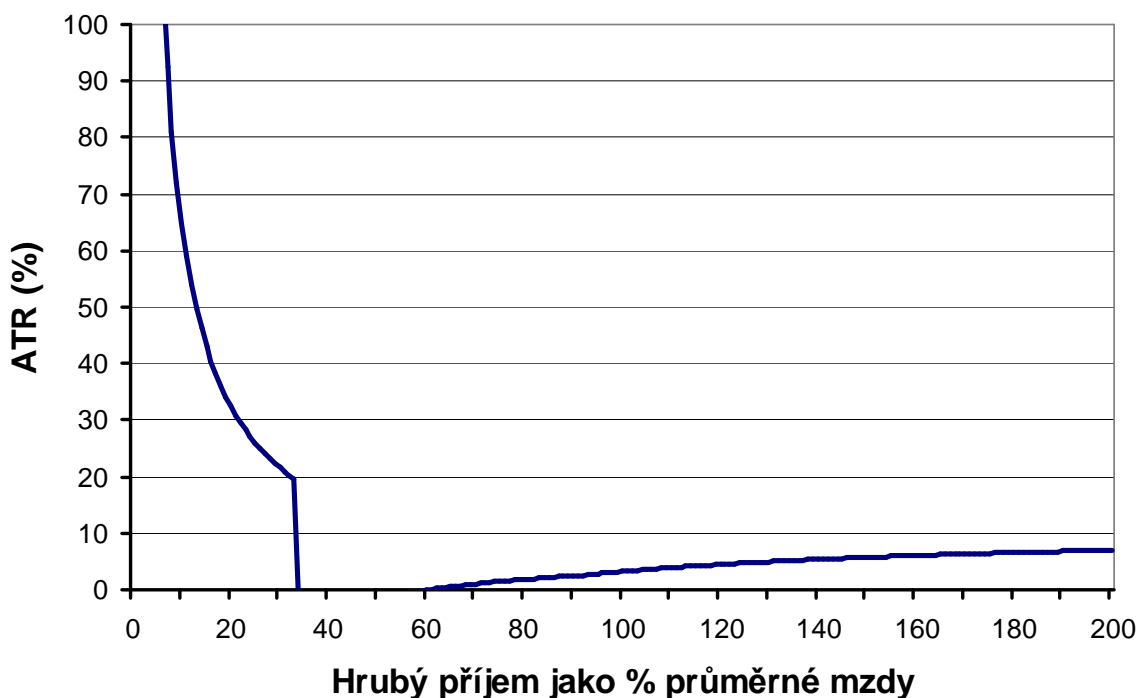
Hodnocení grafu č. 11

- V intervalu od 0 do 94 % hrubého příjmu hodnoty ATR lineárně klesají, nejvyšší jsou opět na počátku intervalu, jak už bylo řečeno výše. Poplatník neplatí žádnou daň z příjmu, neboť si uplatňuje slevu na sebe i na manželku.
- Ve druhém intervalu od 95 do 200 % je hodnota ATR konstantní a dosahuje necelých 11 %. Tak jak narůstá hrubý příjem narůstají i platby sociálního a zdravotního pojistného.

Hodnocení grafu č. 12

- V intervalu od 0 do 33 % hrubého příjmu hodnoty ATR rychle klesaly. Nejvyšší hodnoty byly opět na začátku intervalu, kdy byl nejnižší hrubý příjem.
- Ve 34 % hrubého příjmu se hodnota ATR výrazně snížila, protože domácnosti byl přiznán daňový bonus, jinak byla daňová povinnost nulová. Záporných hodnot dosahoval ATR od 34 do 60 % hrubého příjmu.
- V intervalu od 34 do 200 % se hodnoty ATR začaly lineárně zvyšovat. Ke konci intervalu dosahovaly necelých 7 %.

Graf 12 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2008

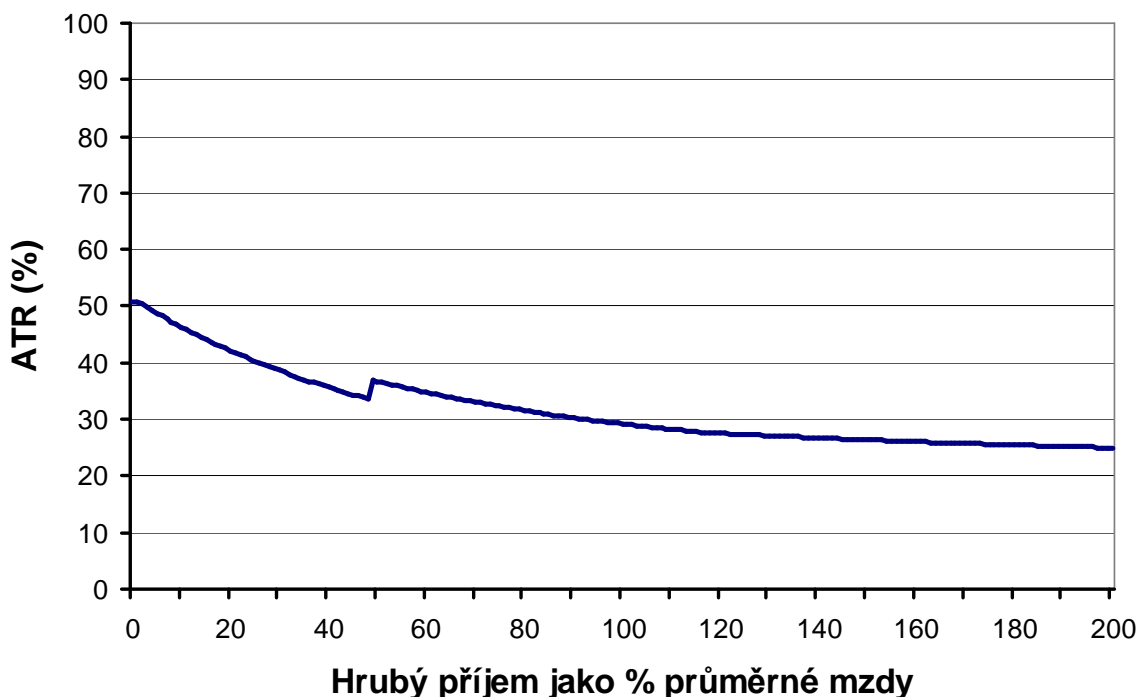
Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 13

- V intervalu od 0 do 48 % hrubého příjmu se hodnoty ATR lineárně snižovaly, v tomto rozmezí se neodváděla žádná daň. Průměrná daňová sazba v tomto případě už nedosahovala tak extrémně vysokých hodnot, protože domácnost navíc vykazovala fixní příjem ve výši 67 % průměrné mzdy, a tím došlo ke snížení hodnot ATR.

- Ve 49 % hrubého příjmu došlo ke zvýšení hodnoty ATR, které způsobilo povinnost odvádět daň, do této chvíle byla daň nulová, neboť si manželka mohla uplatňovat slevu na manžela.
- V intervalu od 50 do 200 % hrubého příjmu se hodnoty ATR mírně snižovaly, až na hodnotu 25 % ATR.

Graf 13 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67% AW, za rok 2008

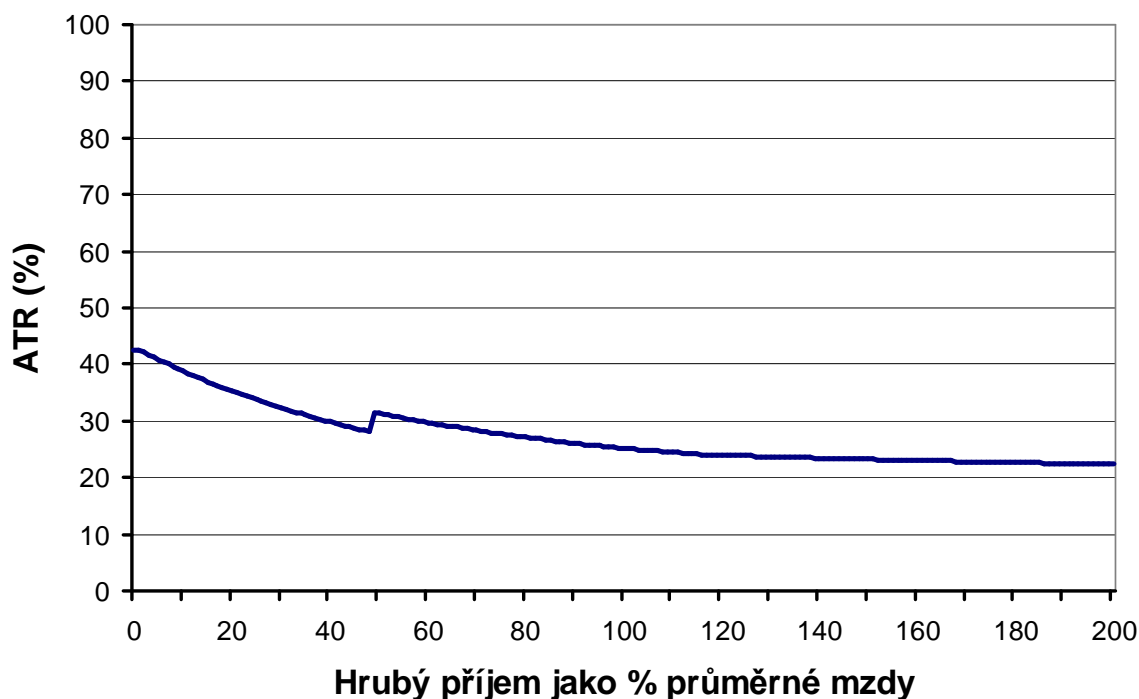

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č.14

- V intervalu od 0 do 48 % se hodnoty ATR lineárně snižují. ATR dosahuje nižších hodnot, než bylo zaznamenáno u předchozí domácnosti. Hlavní příčinou je záporná daňová povinnost, resp. daňový bonus, na který má domácnost nárok už od 1 % hrubého příjmu.
- Ve 49 % hrubého příjmu dochází ke zvýšení ATR, které je způsobeno snížením daňového bonusu. Ten byl do tohoto okamžiku vyplácen v plné výši, jelikož si manželka uplatňovala zároveň i slevu na manžela, jehož příjem nedosahoval limitní hranice 68 000 Kč za rok.
- V intervalu od 50 do 200 % se hodnoty ATR opět mírně snižují. Nejnižší hodnoty ATR se v tomto rozmezí pohybovaly okolo 22%.

Graf 14 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67% AW, 2 děti, za rok 2008

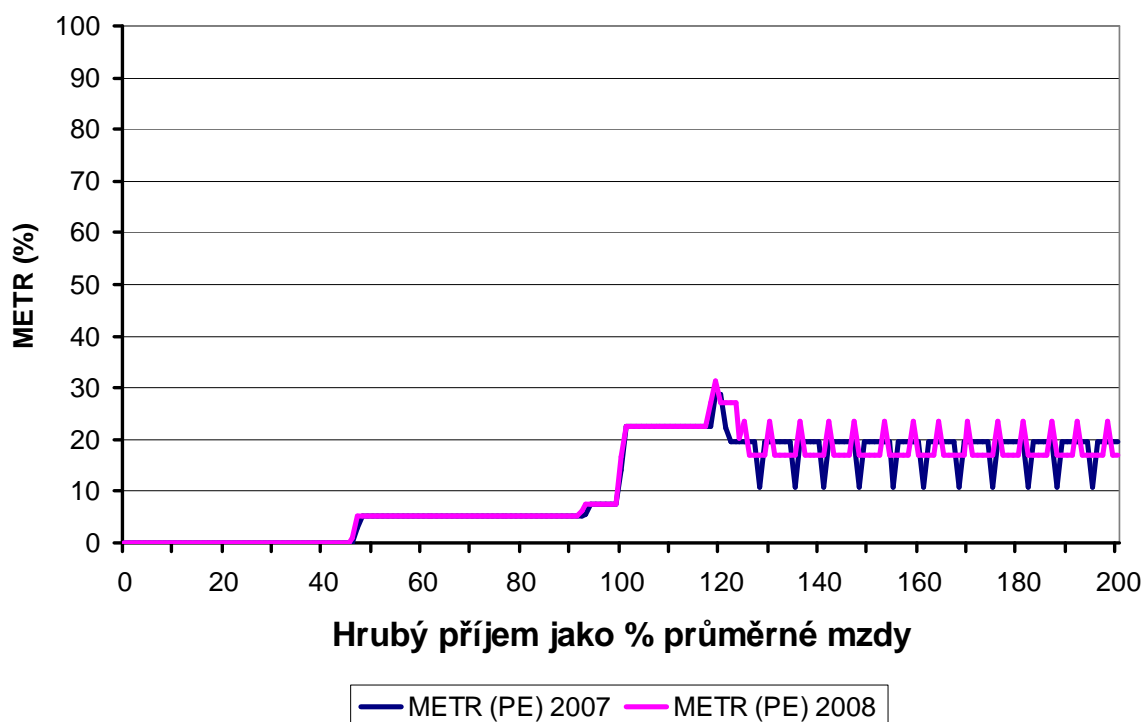

Zdroj: vlastní výpočty

4.3 Srovnání hodnot METR (PE) za rok 2008 a 2007

Daňový a sociální systém prošel mezi lety 2007 a 2008 výraznými změnami, které se projeví v odlišných hodnotách sledovaných indikátorů. Hlavní změna, která měla na tyto odlišnosti významný vliv, byla implementace konceptu tzv. „rovné daně“, což znamenalo zavedení jedné mezní sazby, která byla spojená s výrazným navýšením standardních slev na dani. Další významnou změnou bylo také rozšíření dílčího daňového základu u příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, tak i u příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, kdy bylo zrušeno možné redukování daňového základu o zaplacené pojistné a navíc bylo povinné provést jeho navýšení o pojistné placené zaměstnavatelem. Další změny, které byly implementovány daňovou a sociální reformou jsou podrobně popsány v kapitole č. 2.- Změny v zákoně o dani z příjmů fyzických osob a v sociálních dávkách pro rok 2008.

Graf 15 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost jednotlivce za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 15

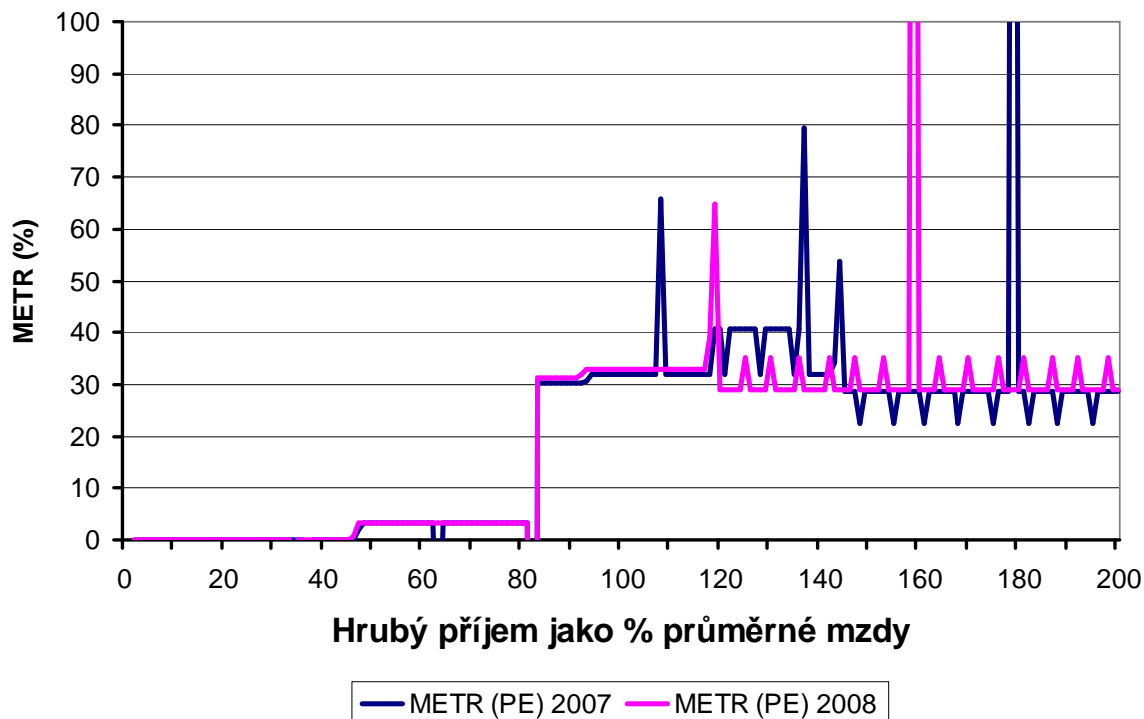
- Průběh ukazatele METR (PE) ve sledovaném období pro domácnost jednotlivce nezaznamenal žádnou velkou změnu. V ukazatelích byly pouze zanedbatelné odchylky okolo 2 %.

Hodnocení grafu č. 16

- První změnou v hodnotách METR (PE) bylo přiznání daňového bonusu, který byl v roce 2007 zaznamenán na 37 % hrubého příjmu a v roce 2008 na 34 % hrubého příjmu. Záporné efektivní zdanění bylo vyšší v roce 2008 a to z důvodu zvýšení slevy na dítě.
- Další změna byla v roce 2007 na 63 % hrubého příjmu, kdy došlo k propadu hodnot METR (PE), kterou způsobily přídavky na děti, které byly v roce 2007 vypláceny ve třech výších. Změna zpět do nižšího pásma byla při 118 % hrubého příjmu. V roce 2008 je díky redukci počtu pásem pro přídavky na děti méně případů, kdy METR (PE) dosahuje vyšších hodnot. Další vyšší hodnota v roce 2007 se objevila při 137 % hrubého příjmu, kdy byl zrušen nárok na daňový bonus, oproti roku 2008, kde je daňový bonus vyplácen až do konce intervalu.

- V případě neúplné rodiny s dětmi můžeme vyzorovat posun 100 % demotivačního intervalu směrem doleva.

Graf 16 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi, za rok 2007 a 2008

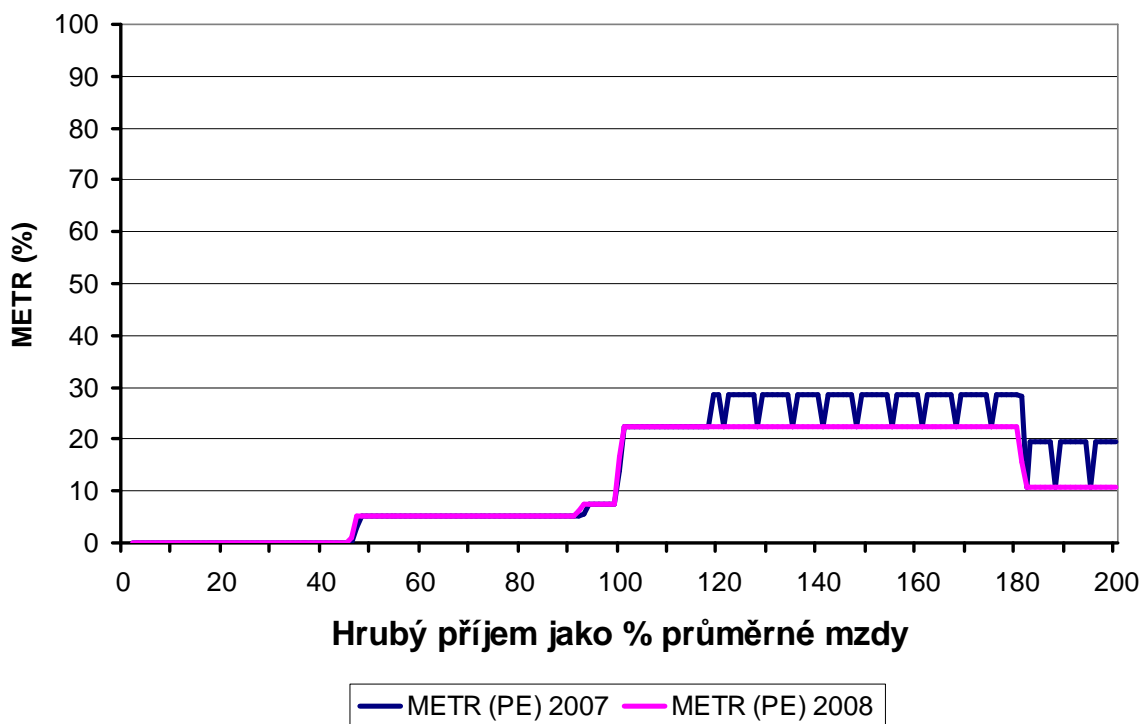

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 17

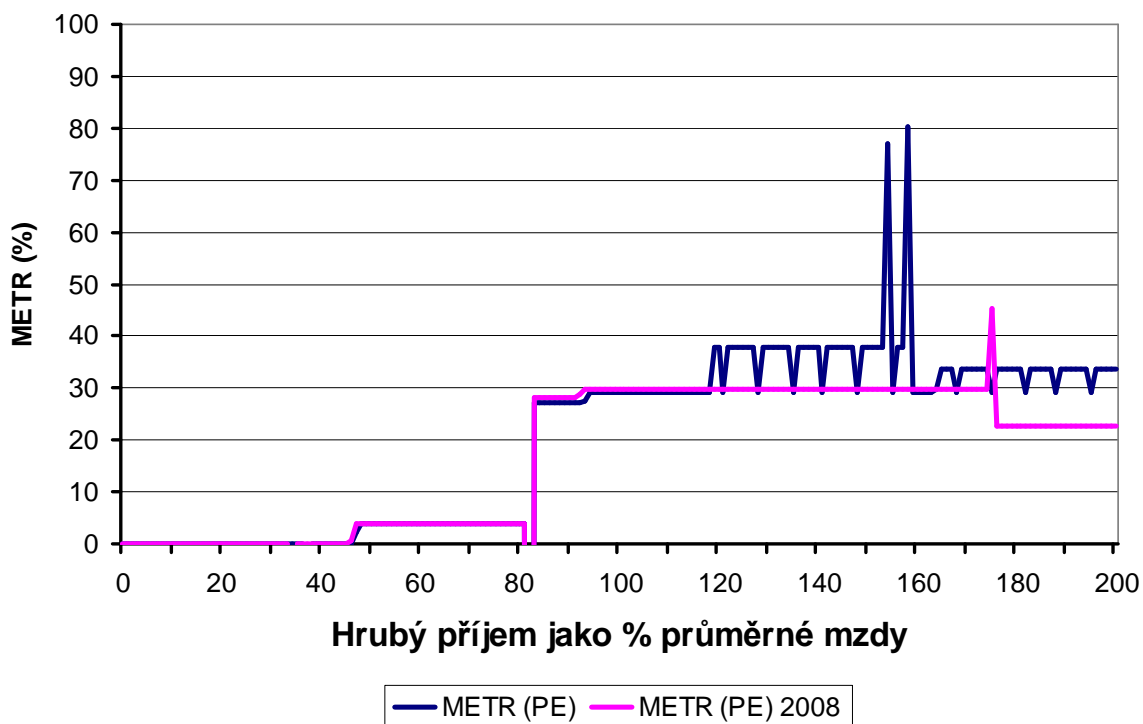
- Změny v domácnosti, kde jeden pracuje, druhý je nezaměstnaný a bez dětí nejsou tolik výrazné. Jediný rozdíl je ve vyšší hodnotě METR (PE) v roce 2007 od 119 % do 200 % hrubého příjmu, kde v roce 2007 byla ještě povinnost platit minimální daň. V roce 2007 se daň lineárně zvyšovala a v roce 2008 byla pro tuto domácnost nulová.

Graf 17 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde první je OSVČ a druhý je nezaměstnaný, v roce 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Graf 18 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2007 a 2008

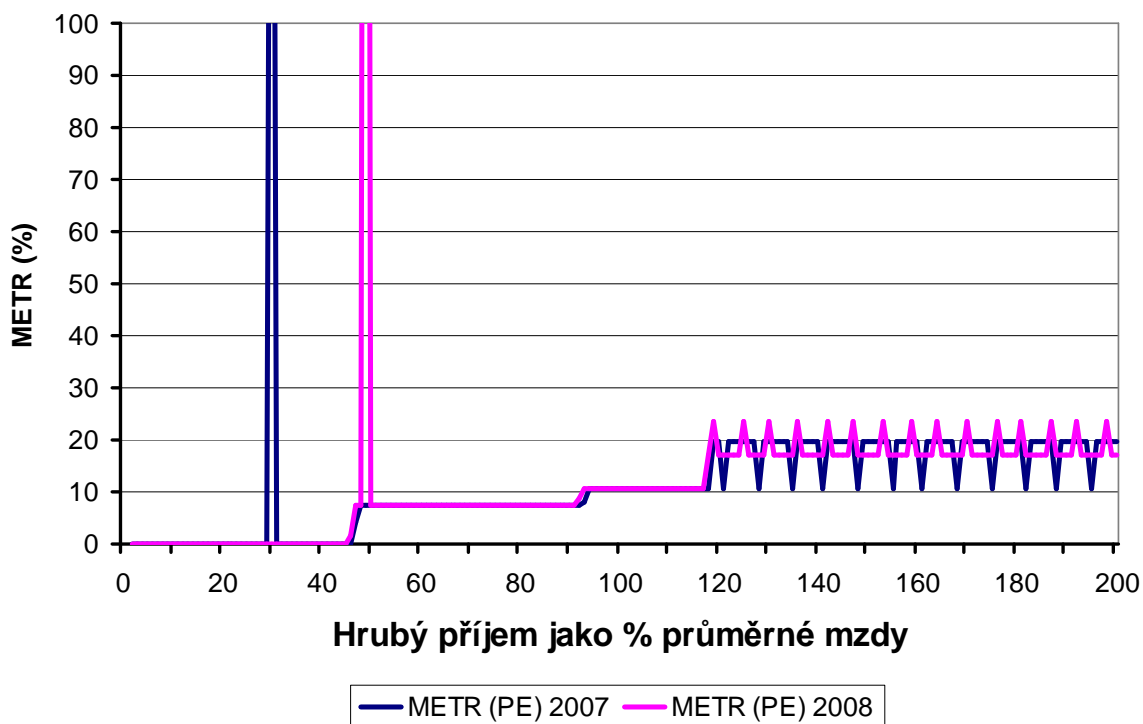

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 18

- V intervalu od 0 do 120 % hrubého příjmu se neprojeví žádné zásadní změny, pouze hloubka propadu hodnot METR (PE) v důsledku různé výše záporného efektivního zdanění.
- Významnější změnu můžeme identifikovat u demotivačního intervalu, který se přesunul doprava a snížil se na přijatelnou hodnotu 45 %.
- V roce 2008 zmizela také vyšší hodnota METR (PE), která byla v roce 2007 způsobena stanovenými pásmy pro přídavky na děti.

Graf 19 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, za rok 2007 a 2008

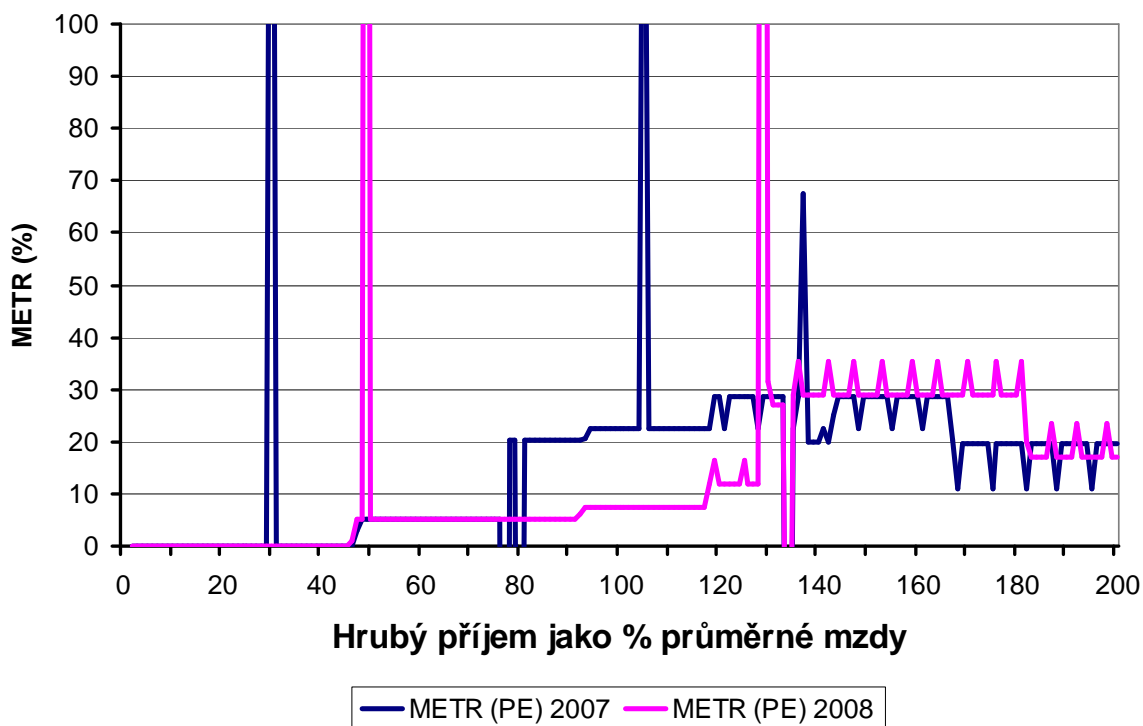

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 19

- V případě manželského páru, kde oba pracují a jsou bez dětí došlou pouze k posunu demotivačního intervalu směrem doprava. Tato změna byla způsobena uplatněnou slevou na druhého z manželů v případě velmi nízkého příjmu. V roce 2007 byla hranice příjmů pro uplatnění slevy 38 040 Kč a v roce 2008 byla 68 000 Kč, proto byla sleva v dalším roce uplatněna déle.

Graf 20 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

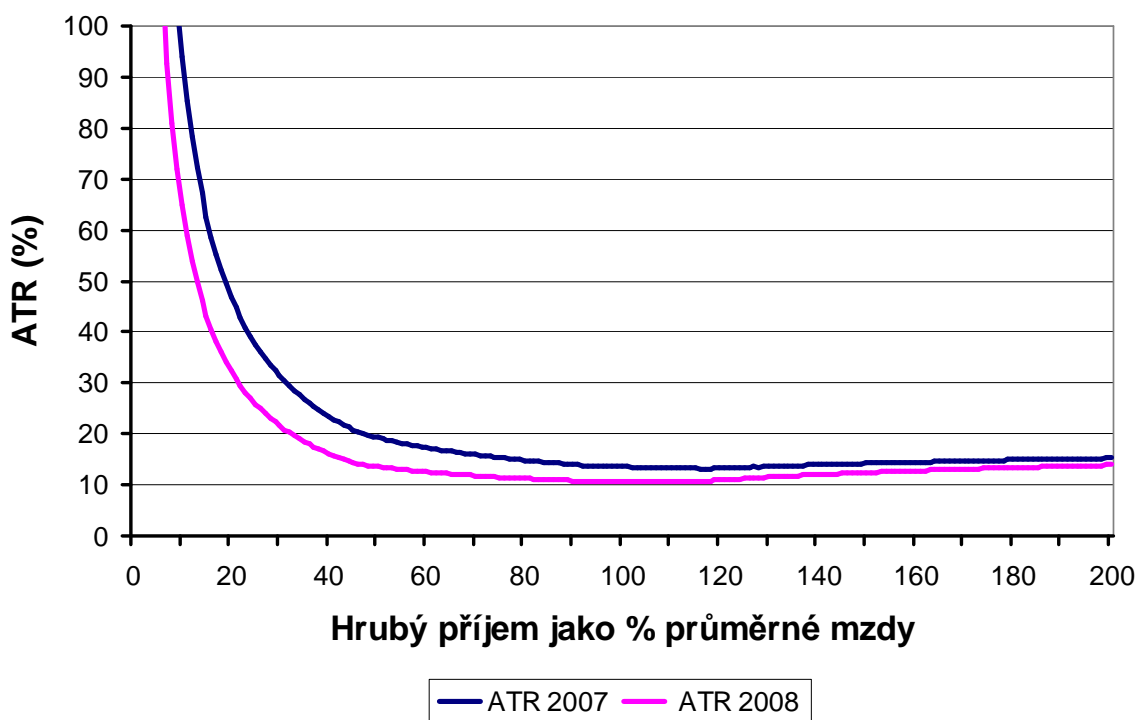
Hodnocení grafu č. 20

- V případě úplné rodiny se dvěma dětmi, kde oba pracují, došlo mezi lety 2007 a 2008 k výraznému posunu prvního demotivačního intervalu směrem doprava. Změna byla způsobena uplatněnou slevou na druhého z manželů v případě velmi nízkého příjmu, jak už bylo řečeno výše.
- Druhý demotivační interval se posunul směrem doprava a podstatně se zkrátil, byl způsoben překlopením rozhodného příjmu, za který se už nepovažuje 50 % průměrné mzdy, ale bere se v úvahu již příjem vykazovaný snížený o paušální výdaje.
- Došlo zde k zániku případu, kdy hodnoty METR (PE) vykazovaly vysoké hodnoty, což je přímým důsledkem redukce počtu pásem pro přídatky na děti.

4.4 Srovnání hodnot ATR pro rok 2007 a 2008

Reforma daňového systému s sebou přinesla řadu změn, které měly zásadní vliv na výpočet a odvod daní jednotlivých domácností. Určitý dopad měla také na výši hodnot ATR.

Graf 21 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

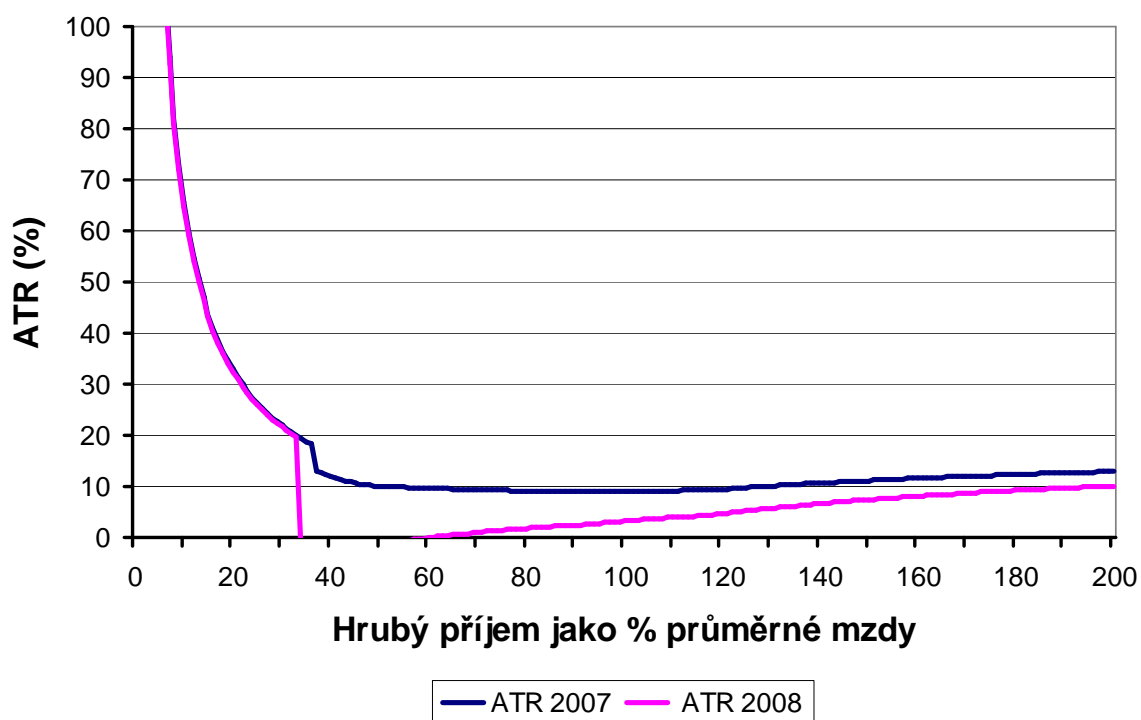
Hodnocení grafu č. 21

- Od 0 do 100 % hrubého příjmu se hodnoty průměrné daňové sazby od roku 2007 výrazně snížily. V první části tohoto intervalu se hodnoty snížily až o stovky procent, ve druhé části tohoto intervalu docházelo ke snižování hodnot ATR o desítky procent.
- V intervalu od 101 do 200 % se hodnoty ATR snížily o 1,5 až 2 %.

Hodnocení grafu č. 22

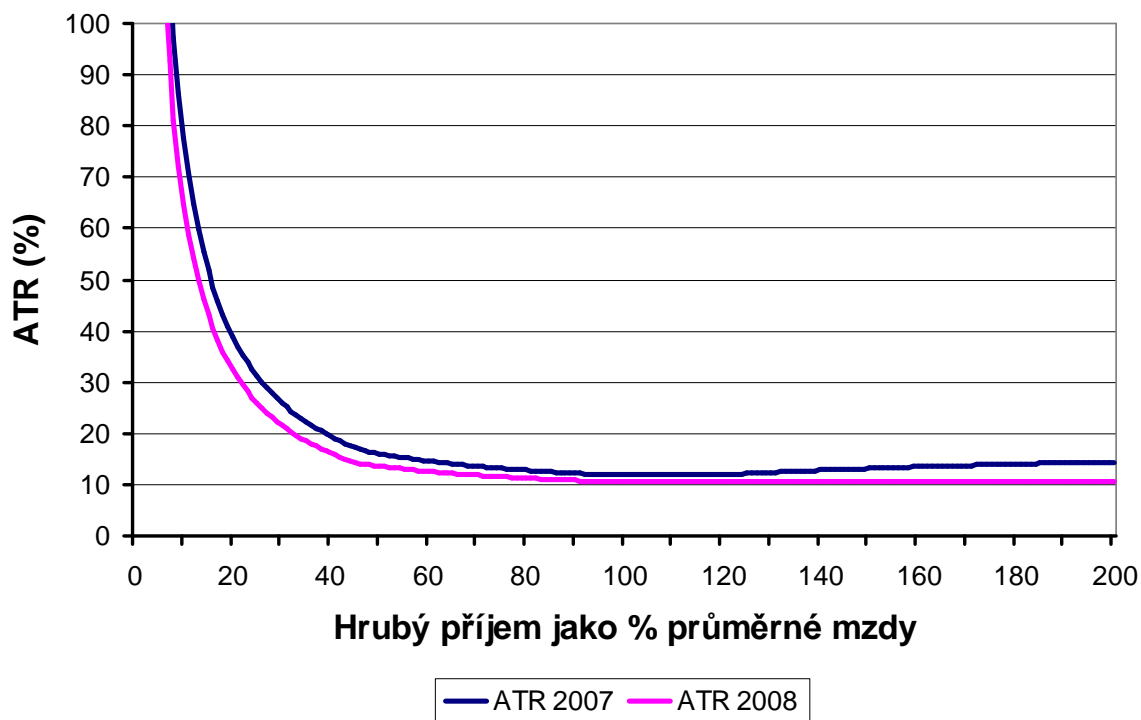
- Hodnoty ATR v intervalu od 0 do 33 % hrubého příjmu byly téměř totožné.
- Změna nastala okolo 34 % hrubého příjmu, kdy se poplatníkovi začal přiznávat daňový bonus. V roce 2007, kdy byla ještě povinnost platit minimální daň a slevy uplatňované na děti byly nižší, je hodnota ATR podstatně vyšší než v roce 2008. Rozdíly se začínají ke konci intervalu snižovat, ale přesto zůstávají okolo 2,5 %.

Graf 22 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Graf 23 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý nezaměstnaný, za rok 2007 a 2008

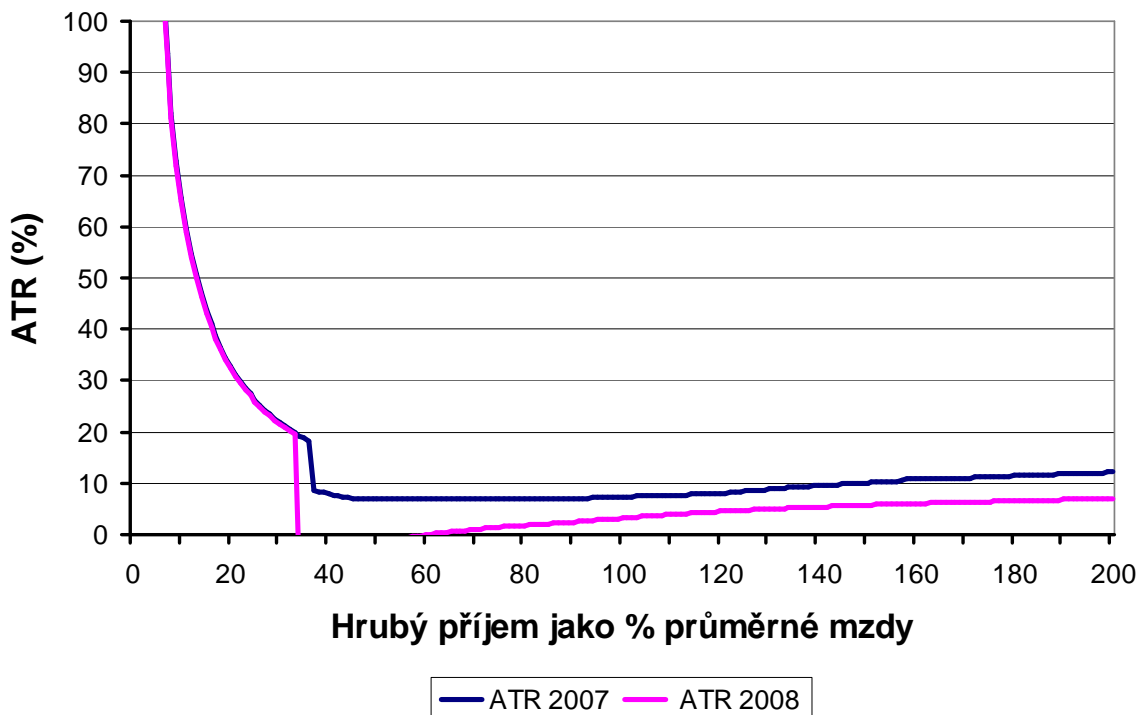

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 23

- Ukazatel ATR v roce 2008 dosahoval v celém intervalu nižších hodnot, než tomu bylo v roce 2007. Bylo to způsobeno hlavně zrušením minimálního daňového základu a zvýšením slev na druhého z manželů. Daň v roce 2008 byla pak nulová.

Graf 24 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 24

- Hodnoty ATR v intervalu od 0 do 33 % hrubého příjmu byly téměř totožné.
- Změna nastala okolo 34 % hrubého příjmu, kdy se poplatníkovi začal přiznávat daňový bonus. V roce 2007, kdy byla ještě povinnost platit minimální daň a slevy uplatňované na děti a druhého z manželů byly podstatně nižší, je hodnota ATR podstatně vyšší než v roce 2008.

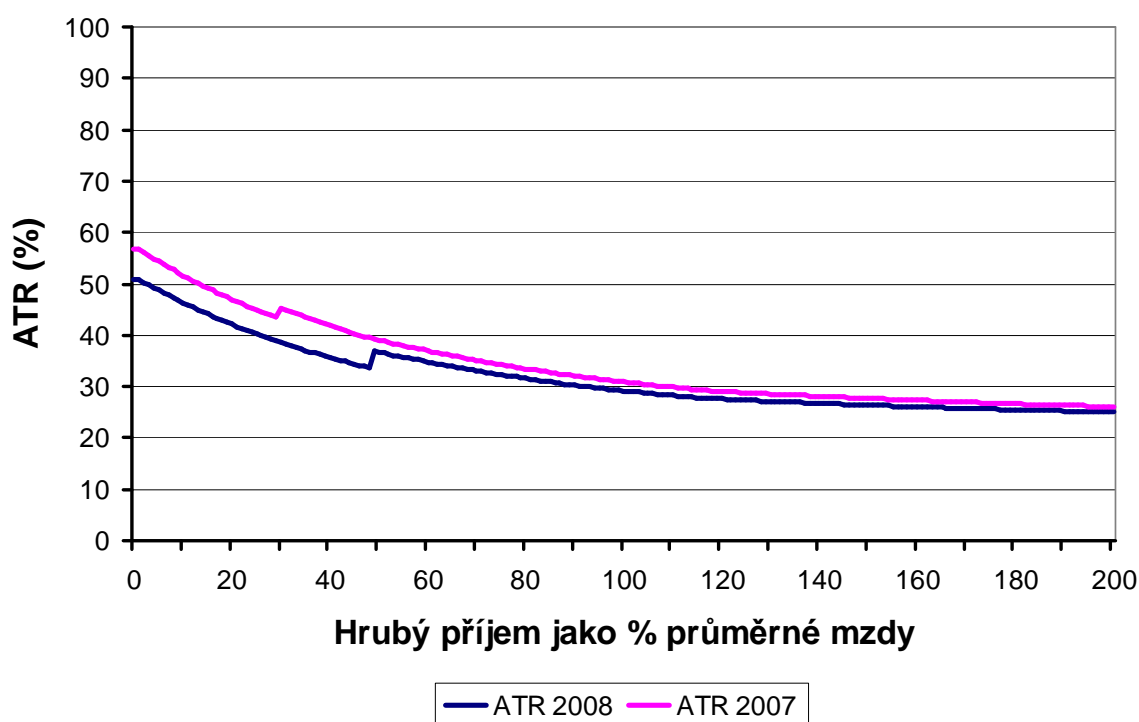
Hodnocení grafu č. 25

- V první části grafu hodnoty ATR lineárně klesají, a to až do bodu, kdy je zastaveno uplatňování slevy na druhého z manželů. V roce 2008 je tento interval podstatně delší, neboť byla zvýšena hranice příjmů pro uplatnění této slevy z 38 040 Kč na 68 000 Kč. V roce 2008 jsou hodnoty ATR výrazně nižší než v roce 2007, kde byla

ještě povinnost platit minimální daň a uplatňované slevy byly nižší. V počátku jsou rozdíly hodnot mezi roky 2007 a 2008 vyšší, pohybují se okolo 5 až 6 %, ale dochází k postupnému snižování, které se pak pohybuje okolo 1,5 %.

- Hodnoty ATR oproti minulým případům nedosahují zpočátku tak vysokých hodnot, protože do společného příjmu se zahrnuje i příjem druhého z manželů, který tvoří vždy minimálně 67 % průměrné mzdy. Nejvyšší hodnoty ATR se pohybují na počátku sledovaných hodnot ve výši 51 % za rok 2008 a 57 % za rok 2007.

Graf 25 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, za rok 2007 a 2008

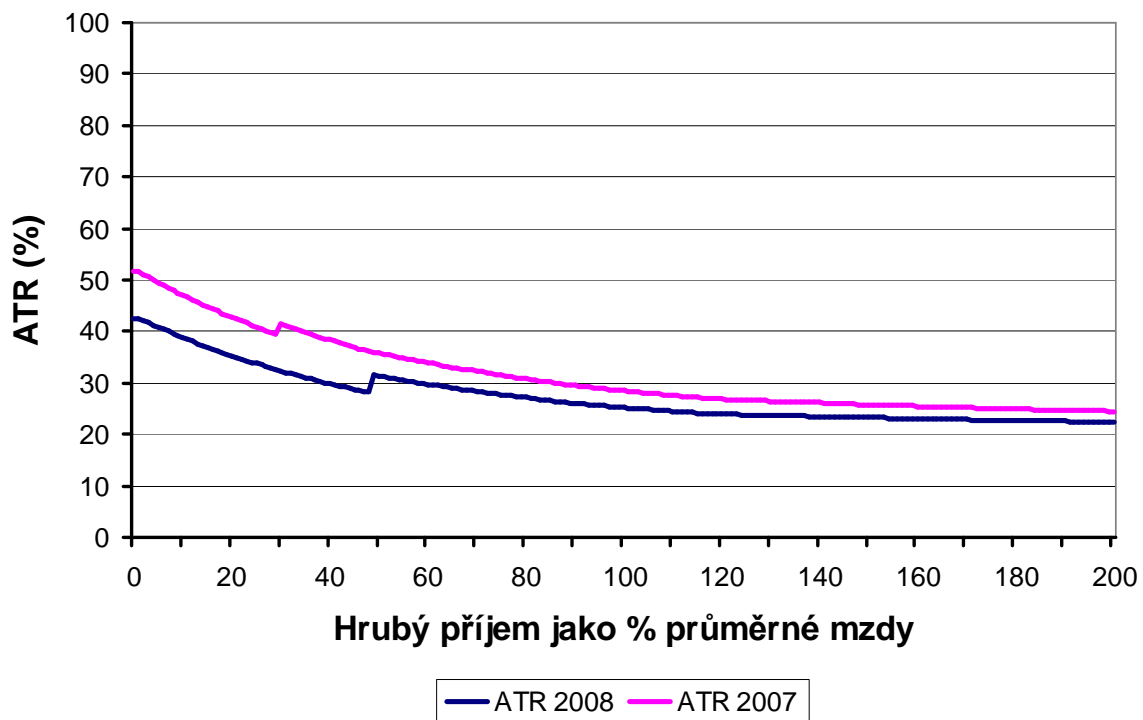

Zdroj: vlastní výpočty

Hodnocení grafu č. 26

- Oproti předchozímu případu tato domácnost zahrnuje ještě 2 děti, a tak se hodnoty ATR dostaly ještě na nižší úroveň. Mezi lety 2007 a 2008 došlo k podstatnému snížení průměrné sazby daně. V počátku se rozdíly hodnot pohybují okolo 7 až 9 % v závěru pak okolo 2 až 3 %. Příčinou bylo hlavně zavedení rovné daně, zvýšení slev na dani a zrušení minimálního daňového základu, jak už bylo řečeno výše.

Graf 26 Hodnoty ATR pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2007 a 2008

Zdroj: vlastní výpočty

Závěr

V diplomové práci jsem se zabývala analýzou současného stavu v oblasti interakce daňového a dávkového systému a jejich dopadů na nabídku práce v České republice, kde jsem se zaměřila na OSVČ. Pro analýzu jsem využila indikátor mezních efektivních daňových sazeb vyvinutý organizací OECD, který byl zkonstruován pro zaměstnané osoby. Pro vlastní analýzu jsem indikátor upravila, aby bylo možné jej využít pro analýzu u vybraného typu poplatníka OSVČ. Ideální hodnoty METR (PE) by se měly pohybovat okolo 30 až 50 %. Pokud se mezní efektivní daňová sazba blíží hranici 100 % nebo ji dokonce přesahuje, hovoříme zde o tzv. „pasti chudoby“ nebo také pasti nízkých mezd. Jedná se zde o situaci, kdy nárůst hrubých pracovních příjmů při zvýšené pracovní činnosti nepovede ke zvýšení čistých příjmů nebo toto zvýšení bude zanedbatelné.

V práci jsem se zaměřila především na sledování komparace hodnot indikátorů METR (PE) u typových domácností mezi lety 2007 a 2008. Mezi těmito lety došlo k podstatným změnám v daňovém a dávkovém systému, které měly vliv na změnu hodnot METR (PE) u určitých typových rodin. Jedna z významných změn, ke kterým došlo v roce 2008, byla implementace konceptu tzv. „rovné daně“, což znamenalo zavedení jedné mezní sazby, která byla spojená s výrazným navýšením standardních slev na dani. Další významnou změnou bylo také rozšíření dílčího daňového základu u příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, tak i u příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, kdy bylo zrušeno možné redukování daňového základu o zaplacené pojistné a navíc bylo povinné provést jeho navýšení o pojistné placené zaměstnavatelem. Sociální reforma s sebou přinesla redukci pásem pro přídatky na děti pouze na jedno, mimo jiné také došlo ke snížení koeficientu pro přiznání sociálního příplatku. Veškeré změny, ke kterým došlo, jsem podrobně rozepsala ve druhé kapitole.

Z analýzy vyplývá, že poplatník, který je registrován jako OSVČ, je v určité nevýhodě oproti zaměstnancům z hlediska přiznávání sociálních dávek. Pro výpočet dávek u OSVČ se nemůže vždy brát vykazovaný příjem jako u zaměstnance, ale ze zákona vyplývá podmínka, že pro přiznání dávky pro OSVČ se musí brát pro výpočet nároku minimálně 50 % průměrné mzdy v národním hospodářství, kterou vyhláší Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu. Na druhou stranu je to však určité opatření ze strany státu, aby nedocházelo ke zneužívání sociálního systému.

Daňová a dávková reforma určitým způsobem zlepšila situaci všech domácností, protože v každém případě došlo ke snížení indikátoru METR (PE) a také podstatně nižším

hodnotám ATR. Nadále zde ale zůstávají oblasti, které vyžadují pozornost, proto můžeme na základě výše uvedeného formulovat několik doporučení.

System daní a dávek by měl být více provázanější, aby nedocházelo k situacím, ve kterých je současně placena daň a zároveň pobírána sociální dávka. Zohlednit by se měla také některá sociální opatření, která jsou zaměřena na redukci chudoby, ale mají tak často opačný efekt, kde dochází k oslabení pracovních podnětů.

Měly by se zohlednit v určité úrovni platby pojistného u nižších příjmových skupin, které musí vždy platit alespoň z minimálního vyměřovacího základu.

Sociální dávky, jako je přídatek na dítě a sociální příplatek, by měly být považovány za jednotný titul. Dávka by měla být, oproti přídavku na dítě, zkonstruována lineárně, aby byla co nejefektivněji rozdělena, místo použité jedné fixní dávky, která je vyplácena velkému okruhu skupin.

Namísto je také určitá revize v zákonech zejména v sociální oblasti, kde je jejich srozumitelnost mnohdy zbytečně složitá a při definici a vymezení některých pojmů se odkazují na mnoho jiných zákonů, což je velmi nepřehledné.

Na závěr lze konstatovat, že konstrukce a provázanost daňového a dávkového systému má značný vliv na nabídku práce a zvyšování pracovního úsilí. Mělo by však dojít k určitému sladění obou systémů, aby nedocházelo k situacím, kdy hodnoty METR (PE) dosahují extrémně vysokých či nízkých hodnot.

Seznam použité literatury

- 1) Český statistický úřad [online]. 2009. [cit.16.4.2009].< <http://www.czso.cz/>>.
- 2) EK: Indicators of Unemployment and Low-wage Traps. Brussels: EC 2003, EconomicPaper. 102s. [cit. 2.3.2009]
<http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication786_en.pdf>
- 3) EK: Indicators of Unemployment and Low-wage Traps. EC 2004. 55 s. [cit. 2.3.2009] <<http://www.oecd.org/dataoecd/58/55/30977341.pdf>>
- 4) JAHODA, R.: Interakce sociálního a daňového systému a pracovní pobídky. Praha: VÚPSV 2004.49 s. [cit. 20.3.2009]. <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_148.pdf>
- 5) KUBÁTOVÁ , Květa. *Daňová teorie a politika*. 4. aktualiz. vyd. Praha : ASPI, 2006. 279 s. ISBN 80-7357-205-2.
- 6) Ministerstvo financí [online]. 2008 [cit. 15.12.2008]
<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/>>
- 7) Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2008 [cit. 10.12.2008]
<<http://www.mpsv.cz/cs/>>
- 8) OECD-EK: Indicators of Unemployment and Poverty Traps. Paris: OECD 2003.
- 9) PAVEL, Jan. *Daňový systém ČR*. 2. přeprac. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2005. 104 s. ISBN 80-7194-787-3.
- 10) PAVEL, J., VÍTEK, L.: Mezní efektivní daňové sazby zaměstnanců na českém a slovenském pracovním trhu v období transformace. *Politická ekonomie*, č. 4/2005, str.477-494.Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze.[cit. 27.3.2009]
<<http://www.vse.cz/polek/pdf/518.pdf>>
- 11) PAVEL, J.: Vliv daní a dávek na pracovní úsilí v ČR. Výzkumná studie MF ČR č. 2/2005. 28 s. [cit. 12.3.2009].
<http://mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Studie_Dane_a_davky_200502_pdf.pdf>
- 12) Schneider O., Jelínek T.: Vliv českého sociálního systému a daňových úlev na rozdělení příjmů. *Finance a úvěr*. 2001.19 s.[cit. 10.3. 2009].
<<http://ies.fsv.cuni.cz/sci/publication/show/id/1177/lang/cs.>>
- 13) VANČUROVÁ, Alena, LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňový systém ČR 2008 aneb učebnice daňového práva*. 9. aktualiz. vyd. Praha : 1. VOX a.s., 2008. 319 s. ISBN 978-80-86324-72-2.

- 14) Vítek, L.: Měření efektivního daňového zatížení - příklad zdanění práce. 9 s. [cit. 20.3.2009].<<http://www.leosvitek.com/pages/vyuka/1vf418-danova-teorie-a-politika.php>>

Legislativní zdroje:

- 15) Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
16) Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
17) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
18) Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákon č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Seznam tabulek

Tabulka 1 sazby pojistného sociálního pojištění	27
Tabulka 2 Výše přídatku na dítě	31
Tabulka 3 Hranice rozhodného příjmu pro nárok na přídatek na dítě	32
Tabulka 4 Výše sociálního příplatku v roce 2009	32
Tabulka 5 Normativní náklady na bydlení 2008	33
Tabulka 6 Progresivní daň z příjmů 2007	39
Tabulka 7 Slevy na dani	40
Tabulka 8 Výše přídatků na děti v roce 2007	43
Tabulka 9 Normativní náklady na bydlení 2007	44

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj sociálních výdajů.....	42
Graf 2 Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory	42
Graf 3 Hodnoty METR (PE) pro domácnost jednotlivce za rok 2008	52
Graf 4 Hodnoty METR (PE) pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2008.....	53
Graf 5 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý je nezaměstnaný, za rok 2008.....	55
Graf 6 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2008.....	56
Graf 7 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, za rok 2008	57
Graf 8 Hodnoty METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2008	58
Graf 9 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce za rok 2008	60
Graf 10 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2008	60
Graf 11 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý nezaměstnaný, za rok 2008.....	61
Graf 12 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2008.....	62
Graf 13 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67% AW, za rok 2008	63
Graf 14 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67% AW, 2 děti, za rok 2008	64
Graf 15 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost jednotlivce za rok 2007 a 2008.....	65
Graf 16 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi, za rok 2007 a 2008	66
Graf 17 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde první je OSVČ a druhý je nezaměstnaný, v roce 2007 a 2008.....	67
Graf 18 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost –manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2007 a 2008.....	67
Graf 19 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, za rok 2007 a 2008	68
Graf 20 Srovnání hodnot METR (PE) pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2007 a 2008	69
Graf 21 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce za rok 2007 a 2008.....	70
Graf 22 Hodnoty ATR pro domácnost jednotlivce se dvěma dětmi za rok 2007 a 2008....	71
Graf 23 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ a druhý nezaměstnaný, za rok 2007 a 2008.....	71
Graf 24 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý je nezaměstnaný, 2 děti, za rok 2007 a 2008.....	72
Graf 25 Hodnoty ATR pro domácnost - manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, za rok 2007 a 2008.....	73
Graf 26 Hodnoty ATR pro domácnost – manželský pár, kde jeden je OSVČ, druhý má příjem ve výši 67 % AW, 2 děti, za rok 2007 a 2008.....	74

Seznam obrázků

Schéma 1 Části systému sociálního pojištění v ČR.....	25
Schéma 2 Účast OSVČ na sociálním pojištění.....	28
Schéma 3 Limity vyměřovacích základů u OSVČ.....	30